

34. årgang / 2011 / nr. 1

TOLD- OG SKATTEHISTORISK TIDSSKRIFT

zuse

Frode Bang - sidste stop Hvidovre

Zise - Told- og Skattehistorisk Tidsskrift er medlemsblad
for Told- og Skattehistorisk Selskab,
stiftet den 24. oktober 1977.

Bestyrelsens medlemmer er:
departementschef Peter Loft (formand), København,
forlagschef, mag. art. Henrik Fode (næstformand), Aarhus,
specialkonsulent Gunnar Jakobsen (sekretær), København,
fhv. specialkonsulent Kirsten Lekdorf (kasserer), København,
fhv. regionschef Palle Castbak, Kalundborg,
skattedirektør Søren Vigilius Christensen, Hjørring,
chefkonsulent Ulrik Meinertz, København,
specialkonsulent Rikke Madsen, København,
museumsleder, cand. mag. Tora Ribers, (redaktør), Told- og Skattemuseet, København.

Medlemsskab af Told- og Skattehistorisk Selskab tegnes ved henvendelse
til Told- og Skattehistorisk Selskab, Østbanegade 123, 2100 København Ø
eller på www.zise.dk. Kontingentet andrager 60 kr. om året for enkeltmedlemmer,
500 kr. for institutioner og firmaer.
Biblioteker kan tegne abonnement for 60 kr.
Zise udkommer to gange årligt.

Bidrag til Zise bedes sendt til redaktøren, Tora Ribers, Told- og Skattemuseet,
Østbanegade 123, 2100 København Ø eller til sekretæren Gunnar Jakobsen,
Told- og Skattehistorisk Selskab, Østbanegade 123, 2100 København Ø.

www.zise.dk

ISSN 001 05-8355
Tryk: Dantryk Hurup A/S

*Sidste del af
Frode Bangs erindringer,
en stempelkommentar
– og en anmeldelse*

Dette nummer af Zise rummer tre meget forskellige artikler. Frode Bangs erindringer fra et indholdsrigt arbejdsliv i Toldvæsenet og ToldSkats tjeneste afsluttes i dette nummer, hvor vi både hører om tiden i Oppebørselssekretariatet, der hørte til toldkammeret i Vasbygade (DT3), oplevelser fra tiden med forskudsvis udbetaling af moms, flytningen af toldkammeret til Hvidovre og fusionen mellem Direktoratet for Toldvæsenet og Statsskattedirektoratet i 1990. I Hvidovre vendte Frode Bang tilbage til arbejdet med forebyggende restancer og herfra gik han på pension den 30. juni 1994. 36 år tidligere, i juli 1958, begyndte han sin karriere som toldpakhusbetjentaspirant og sluttede altså som fuldmægtig i ToldSkat. En bemærkelsesværdig karriere.

Kurt Pedersen skriver en kommentar til Hans Jørgen Hinrups artikel om spillekort og deres beskatning, der blev bragt i forrige nummer af Zise. Han redegør her for det særlige toldstempel, der er placeret på et sæt spillekort fra Verdensudstillingen i New York i 1939. Hvordan spillekortenes rejse fra New York til Danmark er foregået er det selvsagt svært at sige noget om, men forfatteren mener at kunne konkludere, hvor det omtalte stempelaftryk stammer fra.

Til slut anmelder Anders Monrad Møller Svendborg Museums Årbog 2010. Emnet for denne er ”Svendborg Toldsteds Skibe og Fartøjer 1837-1867”, og forfatteren er Kaj Nykjær Jensen. Anders Monrad Møller har selv beskæftiget sig med arkivmateriale som det i bogen anvendte fra toldkammerarkivet i Svendborg.

Dette nummer af Zise er den nuværende redaktørs sidste, idet jeg har valgt ikke at genopstille som redaktør af personlige årsager. Jeg håber, at en ny redaktør vil kunne tilføje Zise nyt liv på den ene eller anden måde, ikke mindst i form af faghistoriske artikler om told- og skattevæsenets lange og brogede historie.

IV. Distriktstoldkammer 3 (Sydvest) / Region Hvidovre 1.5. 1980 – 30.6. 1994

af Frode Bang

Oppebørselssekretariatet: Forebyggende restance 1.5. 1980 – 30.6. 1986.

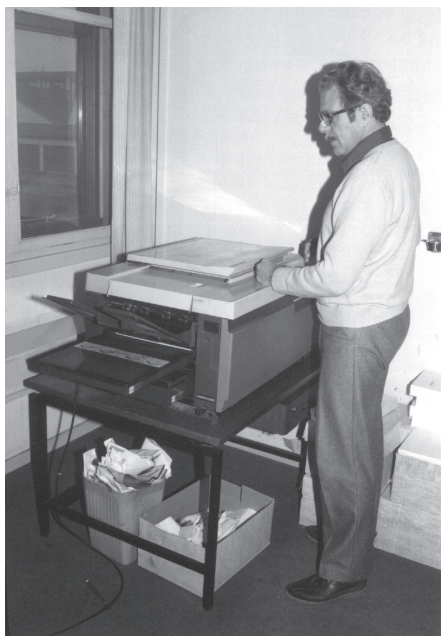
Toldkammerets hovedadresse var på dette tidspunkt Vasbygade 10, men da man ikke dér kunne huse alle afdelinger, havde man fået lokaler på Flæsketorvet i Kødbyen, hvor der var gjort plads til Told- og Administrationsafdelingen. Sidstnævnte afdeling omfattede her oppebørselssekretariatet, restancesektionen, og bogholderiet/VIRK-reg. med ADREMAMASKINE, hver under ledelse af en sektionsleder.

Jeg fik et godt samarbejde med lederne af de to sidstnævnte sektioner, henholdsvis VTI A. Overballe og VTI E. Krogh Nielsen. Overballe og jeg kendte hinanden fra sergentskolen.

Det var helt mærkeligt lige pludselig at støde på Overballe igen, idet vi ikke havde talt sammen, siden vi forlod sergentskolen i 1955. Jeg vidste udmærket, at han var tolder, men at vi skulle mødes på dette arbejdsområde i København, var der bestemt ikke nogen af os, der havde regnet med dengang, hvor jeg jo var udlært kommis.

Når jeg netop omtaler Overballe, vil jeg fortælle en morsom episode, som han i begyndelsen af 1980-erne var ind-

blandet i, medens han gik med dårlig ryg. Lægen havde i denne tid rådet ham til i hver frokostpause at hvile sig et øjeblik - fuldt udstrakt på det flade gulv. I en middagsstund, hvor Overballe lå således på sit kontorgulv, havde en af hans toldfogeder i en udlægssag fået et problem, som han sammen med restanten nødvendigvis måtte tale nærmere om

Fotokopiering på "Flæsketorvet", midten af 1980'erne.

med Overballe. Man kan vel forestille sig, hvor forbavset restanten blev, da han trådte inden for døren til Overballe kontor og dér se en mand ligge på gulvet.

Men ikke nok med det. Da man lige på dette tidspunkt var ved at færdiggøre et venterum for diverse klienter, ledsagede toldfogeden restanten til dette rum for der at vente på, at sektionslederen skulle komme på højkant.

Da døren blev åbnet til dette rum, ja, hvad så den i forvejen højst forbavtede restant så her? Her fandt man en mand liggende udstrakt dybt sovende på en bænk. Det var vores ”postmand”, Kørsholm, der var lidt oppe i årene og havde følt sig så træt, at han lige måtte hvile sig lidt i sin frokostpause. Nu kunne restanten næsten ikke bære mere og kom af denne grund med flere udtalelser om offentligt ansatte. Han tænkte åbenbart ikke på, at der netop var frokostpause.

Da jeg mødte op i sekretariatet, viste det sig, at alle medarbejderne dér havde arbejdet sammen i restanceafdelingen i Snorresgade, og at de alle havde fået deres siddepladser anvist. De 4-5 personer varetog bl.a. konkursarbejder, bobehandlinger og vist også afdragsordninger samt ajourføring af skemaer vedrørende modtagne angivelser fra eksportvirksomheder samt andre sekretariatsopgaver. Jeg havde faktisk aldrig talt med nogen af dem tidligere, så det var da ret spændende for mig at møde der. Da der ikke rigtig var fundet en plads til mig, fik jeg anvist plads på kontoret sammen med de to herrer, som vistnok stod for konkurser. Her blev der sat et skrivebord ind, men uden direkte adgang til egen telefon, hvilket ellers havde været yderst

relevant med de telefonsamtaler, som jeg skulle føre. Det var ”godt nok træls” at skulle stå og balancere med sagens akter over en andens arbejdsplads.

Efter et par måneders flytteri fik jeg til sidst plads i et kontor i forbindelse med de øvrige kontorer i sekretariatet. Her kom jeg til at sidde sammen med en kontorassistent, og jeg blev også opfordret til socialt samvær med det øvrige personale i sekretariatet med morgenkaffe m.m. Dette var så de faktiske problemer med at få mig placeret.

Det arbejdsmæssige i sekretariatet kom i første omgang til at bestå i en fortsættelse af mit hidtidige arbejde på Gammelholm, altså visse vin- og spiritusregistreringssager og samarbejde med VIRK-reg. Det viste sig lidt senere, at mit arbejde i et tidsrum også skulle omfatte en del systemkontrol, men så overtog OTA Hanne André Nielsen heldigvis hele denne kontrol. Hun gik meget op i dette arbejde og passede det med stor dygtighed.

Det helt aktuelle for mig blev også at foretage eftersyn i eksportvirksomheder og godkende virksomheder til at blive registreret med forkortet afregningsperiode (uge- eller månedsvist), som kunne opnås af virksomheder, der på grund af deres eksportomsætning generelt havde negative angivelser (købsmoms større end salgsmoms). Vi havde vel 110 virksomheder med disse forkortede perioder, og da de ikke det sidste år havde haft kontrolbesøg, blev det nu min opgave at foretage kontrol i disse virksomheder, og helst så hurtigt som muligt.

Efter en grundig planlægning, hvor jeg udsøgte virksomheder af overkommelige størrelser med nær geografisk indbyrdes beliggenhed, kunne jeg i en

periode næsten klare et par eftersyn hver dag, men så havde man også travlt, idet der også skulle udfærdiges kontrolnotat i de aktuelle eftersynsskemaer. Det blev ikke nemmere af, at jeg også en overgang skulle føre de modtagne angivelser tal ind på de førnævnte virksomhedsskemaer. Fra sektionens side fandt man, at den pågældende kontordame ikke havde tid til dette kontorarbejde!

En dag lige efter min ferie i 1980 fik jeg af kontrolchefen besked på, at jeg under mit fravær var udtaget til at varetage et nyt specielt arbejde, som ville komme til at omfatte "Forebyggende restance", og at man allerede havde underrettet direktoratet derom. Det hele skulle foregå så hurtigt, at der ikke havde været tid til at vente til efter ferien. Kontrolchefen håbede nu på, at jeg ville acceptere distriktstoldchefens og hans beslutning. Jeg må indrømme, at jeg tænke mig om et par gange, men da jeg syntes, at arbejdet kunne være meget spændende, og jeg samtidig følte en vis ære over at være udtaget til dette specielle arbejde, accepterede jeg det, hvilket jeg heller ikke senere kom til at fortryde. Dette arbejde var lige mig.

Senere modtog jeg fra direktoratet regnskabslekture og materiale, som jeg skulle sætte mig ind i inden et kommende kursus på toldskolen. Jeg gik med stor interesse i gang med at studere materialet og fandt tillige alle mine tidligere lærebøger vedrørende bogføring m. v. frem. Det var vigtigt for mig at få ajourført hele min teoretiske viden på dette område. Endvidere satte jeg mig ind i de relevante paragraffer i Lov om Rettens pleje (Tvangsfuldbyrdelse og De foreløbige retsmidler) samt det relevante i vort eget Juridiske reglement. Netop

det juridiske havde altid haft min store interesse.

Ved mit fremmøde på toldskolen kunne jeg ikke genkende til flere af de øvrige deltagere fra hele landet. Der var en deltager fra hvert toldkammer, og vi blev budt velkommen af KC Poul Jespersen, TFM/TI Erik S. Riis og VTI Thorkild Jakobsen (ved senere kurser også TK/TI Hans Børthy Petersen, OTA Jørn Vestergaard og TA Jan Lund). Jeg vil gerne her udtale min største compliment til disse personer, som med stor dygtighed kørte disse kurser, og som også ved andre lejligheder altid var omgængelige. For mit vedkommende fik jeg hver eneste gang meget ud af disse interne kurser, som også var medvirkende til, at jeg følte mig fuldt ud i stand til frem over at kunne matche erhvervslivets personer.

På kurset blev vi orienteret om, at det forebyggende arbejde skulle foretages efter en nøje fastlagt procedure, og at tanken bagved var dels at forebygge, at yderligere restancer opstod, og dels at sikre, at sådanne virksomheder hurtigt kom tilbage i systemet som rettidige betalere (altså ikke virksomheder, der blev betragtet som håbløse restanter). I modsat fald ville man efter den bestemte procedure kunne fratage virksomheden dens kredit og påbyde en kortere angivelses- og betalingsfrist (moms, import, eksportafgift og punktafgifter), ligesom man på særlige betingelser kunne inddrage registreringsforhold, som var oprettet i henhold til punktafgiftslovene. I den senere indførte AMBI-lovgivning (Arbejdsmarkeds Bidrag) blev der også åbnet mulighed for sanktioner, men her var det som om, at vi skulle gå lidt mere forsigtigt til værks. Det viste sig at være ganske klogt, idet denne

lov blev underkendt ved en senere EU-afgørelse.

Grundlaget for sagsbehandlingen på de omtalte områder var tilrettelagt som en kombination af såvel lovregler som administrative regler.

De omtalte sanktioner havde man også tidligere kunnet iværksætte, men det var altså først nu i 1980/81, at direktoratet fik sat et forebyggende restancearbejde i system med samtidig planlægning af en årlig kursusvirksomhed med hovedvægt lagt på, at deltagerne skulle kunne foretage regnskabsanalyser og vurdering af de pågældende virksomheders kreditværdighed.

Det blev samtidig en forebyggende restanceopgave at foretage regnskabsanalyse i forbindelse med registrering af spiritusvirksomheder, idet man, ud fra denne analyse og andre foreliggende omstændigheder, skulle vurdere, om den dengang krævede sikkerhedsstillelse på 200.000 kr. var tilstrækkelig i forhold til virksomhedernes aktuelle gennemsnitlige spiritusafgiftstilsvær for to afgiftsperioder. Men her skulle man gå lidt på kattepoter, og forholdet skulle i alle tilfælde forelægges direktoratet til godkendelse i forbindelse med de øvrige formelle indstillinger fra toldkamret, inden registrering kunne oprettes og kontrollovstilladelse (vedrørende banderoler, etiketter og legitimationskort) kunne udstedes.

Et yderligere område blev også præciseret som værende forebyggende restancearbejde, nemlig eftersyn i eksportvirksomheder med forkortet afgiftsperiode (jf. ovenfor). Senere skulle der også hvert år foretages en kreditværdighedsundersøgelse for disse virksomheder (i takt med indførelsen af udbetaling af

forskudsvisse momsbeløb), hvilket flere virksomhedsledere ikke kunne forstå, idet sådanne virksomheder næsten altid skulle have penge tilbage efter hver periodes udløb. Se senere omtale.

Det blev også en opgave at godkende til forkortet afgiftsperiode, hvilket først kunne tillades efter foretaget besøg i virksomheden med kontrol af de faktiske forhold med særlig vægt lagt på virksomhedens reelle mulighed for eksport og den eventuelle allerede etablerede kontakt med udlandet, her bl.a. ved gennemsyn af ordrebekræftelser og korrespondancer med udlandet. På grund af manglende dokumentation skete det nogle gange, at sådanne registreringsforhold ikke kunne tillades oprettet.

Vi kom også nærmere ind på hæftelsesforhold, og vi fik i denne forbindelse pålagt at foretage materiel registreringskontrol (hæftelsesforhold m. m.) af indkomne registreringsanmeldelser til VIRK-registeret. Her fik vi senere i tiden alle disse mærkelige forsøg på at få momsregistreret anparten i togvogne kørende i udlandet, anparten i skibe og containere og små "andelsselskaber" med begrænset ansvar (mand og kone). Der kunne her skrives adskillige sider om disse spændende aktiviteter og ejerforhold, der efter de faktiske forhold ikke kunne registreres i henhold til momsloven.

Det blev på nævnte kursus præciseret, at det ikke var nødvendigt at være i besiddelse af en toldfogeduddannelse for at varetage det omtalte arbejde, idet det forebyggende arbejde alene omfattede udsøgning af aktuelle virksomheder og det videre arbejde med at gøre forsøg på at få de berørte virksomheder tilbage som rettidige betalere. Hvis det udmun-

dede i, at arbejdet var nyttesløst, skulle en eventuel restance inddrives af en toldfoged i restancesektionen, som derefter skulle foretage det videre fornødne.

Hjemkommet fra kursus gjorde jeg nøje rede for hele forløbet over for min kontrolchef, der var meget interesseret i, hvad jeg havde fået ud af det. Så satte vi os sammen og gennemgik det meget nøje, idet det var af stor vigtighed, at formalia blev overholdt til punkt og prikke. Det drejede sig især om i den forebyggende procedure, der indledningsvis bestod af udsendelse af en orienteringskrivelse, som efter nøje vurdering og møde på toldkamret efterfølgende kunne medføre udsendelse af en varselsskrivelse, og til sidst en skrivelse vedrørende iværksættelse af kreditbegrænsning, hvis virksomheden igen havde misligholdt betalingsfristen.

Under det omtalte møde på toldkamret, hvor kontrolchefen skulle deltage, skulle virksomhedens økonomiske grundlag nærmere drøftes ud fra den foretagne regnskabsanalyse af de gennemgåede sidste 3 årsregnskaber og budgetter, og hvor vi i fællesskab helst skulle finde en fornuftig løsning på problemerne. Der ville således være en betydelig handlingsfrihed, inden man skulle udsende varselsskrivelse, idet der efter omstændighederne skulle skabes mulighed for at danne et rimeligt grundlag for at kunne lave en aftale med præcise og realistiske opfølgninger for at bringe virksomheden på rette spor igen. Det var således i denne forbindelse, at den forebyggende restances arbejde og konklusioner efterfølgende skulle bestå deres prøve til alles tilfredshed - og helst uden at forårsage virksomhedslukninger.

Inden jeg egentlig fik påbegyndt dette arbejde i sektionen, havde man vist der forestillet sig, at det skulle varetages af en toldfoged fra restancesektionen, men det endte med, at jeg kom i gang med dette vigtige arbejde, og det skulle vise sig, at disse møder med virksomhederne næsten altid kom til at forløbe i fordelagtighed, idet vi i samarbejde med disse, som regel fandt frem til en ordning, der var tilfredsstillende for begge parter. Selvfølgelig kunne der indtræffe uventede ting for virksomheder, hvorefter de nævnte sanktioner desværre måtte iværksættes.

Det siger sig selv, at man under sådanne møder kom ganske tæt på disse virksomheder, og det var for mig spændende at komme til at kende "mennesket" bag virksomhedens facade og ud fra dette, samt de foreliggende omstændigheder og lovens paragraffer i øvrigt, at tage stilling til det videre forløb i takt med ens egen bedømmelse (og samvittighed) for derefter at tage ansvaret derfor i en vis forståelse med virksomheden, der således fik en form for medbestemmelsesret. Det sidste viste sig ofte at få større positiv psykologisk indvirkning på "kunden" i det videre forløb, idet der netop var lavet en fælles aftale. De positive blev således strøget "lidt med hårene". Hvis en virksomhed således var samarbejdsvillig, var vi allerede nået langt, og så kunne man mærke det nyttige i arbejdet, og jeg har kun i enkelte tilfælde taget afsked med en utilfreds virksomhedsleder, der ikke kunne eller ville indse, at vi også skulle tilgodese statens interesser.

Jeg var meget glad for dette arbejde. Ikke fordi jeg på noget som helst tidspunkt følte den store magt, der lå i arbejdet, eller fordi jeg skulle have dæk-

ket eventuelle atypiske behov. Man var vel tjenestemand og skulle som sådan helst være til gavn for det fælles samfund uden at opføre sig som en skranke-pave.

Forskudsvis udbetaling af MOMS

Hen ad vejen skete der en udbygning af eksportvirksomhedernes muligheder, idet der blev indført den ordning, at eksportvirksomheder, som jo altid havde penge til gode hos toldvæsenet, ved brug af en beregningsfaktor, kunne få stillet et vist beregnet beløb af det samlede årlige negative afgifts-tilsvar til rådighed (til låns), som virksomheden så kunne lade indgå i driften eller forrente efter eget valg. Hele ordningen blev etableret for at yde sådanne virksomheder en form for godtgørelse i stedet for en variabel rentegodtgørelse for deres regelmæssige tilgodehavenders ekspeditionstid hos os, som højst måtte vare 21 dage. Ordningen blev vedtaget af regeringen midt i 1980'erne, idet den havde lyttet til røster fra erhvervslivet om det skæve i, at staten krævede at få renter af dennes tilgodehavender, medens det samme ikke var gældende over for erhvervslivet, hvis dette havde penge til gode hos staten.

Beløbet (forskudsvis udbetalt moms) blev første gang for en virksomhed udbetalt forskudsvis for det kommende år på grundlag af budget eller efter det forløbne års faktisk opnåede samlede negative tilsvær. Dette, alt efter om det var en ny virksomhed, der lige skulle registreres med forkortet periode, eller det var en bestående med denne registreringsperiode. Herefter blev beløbet

hvert efterfølgende år, efter foretaget kreditværdighedsundersøgelse, reguleret i overensstemmelse med det afvigte års opnåede resultat plus/minus difference, hvorefter det derefter udfundne resultat virkede som forskudsvis "lån" for næste år. Hvis virksomheden ophørte med at drive eksportvirksomhed (på grund af anden aktivitet eller lod sig afmelde fra registrering), skulle hele den forskudsvis moms tilbagebetales til toldvæsenet.

Man vil herefter kunne forstå vigtigheden af, at vi holdt øje med disse virksomheders økonomiske overvejelser, således at man så hurtigt som muligt kunne iværksætte foranstaltninger til at gribe ind og dermed forhindre, at sådanne udestående "lån" gik tabt.

Ved denne udvidelse af arbejdet på eksportområdet var vi så heldige at få tilført OTA Finn Grønborg, som uden videre kunne varetage hele eksportområdet. Jeg fortsatte så med det øvrige forebyggende arbejde. At jeg så efterhånden satte Finn ind i dette arbejde, var ganske naturligt, for så kunne vi i givne situationer overlapse hinanden og udnytte den kostbare arbejdstid.

Til kontorarbejdet havde vi to omgængelige damer, Bodil Block-Frederiksen og Ulla Nielsen. De havde som hovedopgave at føre de modtagne angivelser fra de registrerede eksportvirksomheder manuelt ind på kartotekskort og samtidig holde øje med disse virksomheders angivelsesmønstre - samt senere også med de eventuelle reguleringer af den forskudsvis udbetalte moms til disse. Endvidere rykkede de for de punktafgiftsangivelser, som bogholderiet ikke havde modtaget, og i sidste instans kunne de foranledige, at sådanne virksomheder blev inddraget under den

forebyggende restance. De to damer foretog et særdeles godt arbejde på disse og andre aktuelle områder. Vi sad alle fire på samme kontor og havde et utroligt godt samarbejde, og vi prøvede alle i al fordragelighed på at lære hinanden så meget som muligt. Jeg synes, at vi udgjorde en helhed. Vi blev da også af den øvrige sektion omtalt som "dem inde ved siden af". Finn var afholdt af alle, også af vore kunder, og jeg må sige, at vi andre godt kunne tage ved lære af ham og hans venlige opførsel.

Som nævnt hjalp Finn og jeg hinanden, når der var mulighed derfor. En dejlig dag med solskin var jeg på kontrol i en eksportvirksomhed, hvis lokaler i kælderens havde vinduer i jordhøjde. På grund af varmen stod et par af disse vinduer åbne, og jeg kunne høre munter samtale ude i haven. Af denne grund talte jeg sagte med indehaveren for ikke at gøre dette haveparty bekendt med vores samtale om diverse ting.

Lige pludselig dukkede der i et af vinduerne et for mig bekendt ansigt frem som tilhørte indehaveren af en designvirksomhed med damemodetøj på samme adresse. Jeg havde egentlig været lidt for flink over for ham, inden jeg kreditbegrænsede ham, og det var måske af denne grund, at han ved synet af mig med stor venlighed udtalte: "Jeg synes nok, jeg kunne høre, at det var din stemme. Når du er færdig, er du velkommen til at komme ud i haven og få en tår øl sammen med mig og damerne". Jeg takkede høfligt for hans tilbud, men afslog det med en bemærkning om, at jeg aldrig drak øl med virksomhederne. Han så et øjeblik forbavset på mig og lo derefter højt, idet han mumlede noget om, at han da aldrig før havde været

udsat for, at nogen sagde nej tak til sådan et tilbud.

Lidt senere på eftermiddagen, hvor jeg lige skulle til at gå, vendte han tilbage og bad mig venligt om at følge med ham til hans kontor. Efter at have anvist mig plads på kontorets divan spurgte han mig igen, om jeg ikke nu ville nyde et eller andet, for nu var det over almindelig arbejdstid. Jeg svarede igen afvisende med en bemærkning om, at min tjenestetid ikke var forbi, før jeg havde været på toldkamret og dér afsluttet mit planlagte arbejde.

Så kom der pludselig en flot pige i moderigtigt tøj, som sad tilpas stramt om hendes krop, ind ad døren med en bakke, hvorpå der stod en flaske sherry og tre glas. Herefter satte hun sig ved siden af mig i sofaen og ville til at skænke op til mig. Først blev jeg noget paf, men så tror jeg nok, at jeg blev noget skarp i stemmen og afslog igen at drikke noget. Så var den gode stemning forsvundet, og manden overfusede mig derefter på det kraftigste med mange ukvemsord om min foretagne kredit-begrænsning af hans virksomhed og råbte, at han ville klage over mig til direktoratet. Derefter forlod jeg stedet og hørte aldrig mere fra ham, idet han flyttede til et andet toldkammer på Sjælland.

Et andet eftersyn, som endte mere fredeligt, foretog jeg i et mindre firma, som foruden eksport også havde import, hvor sidstnævnte næsten altid skete gennem postvæsenet. Da jeg mødte op i dette firma, fik jeg anvist plads i en meget lav stol med tilhørende bord, medens indehaveren sad og tronedede (psykologisk rigtigt) på sin kontorstol ved skrivebordet og skævede dystert ned på mig. I de første minutter måtte jeg modtage en

større ordstrøm om, hvor umuligt det mange gange var at få varerne ubesværet gennem tolden. Det var især proceduren, som han var utilfreds med, men toldvæsenets personale fik sig også en alvorlig omgang. Sædvanen tro lod jeg ham bare snakke, og lige med ét standsede han sin ordstrøm, kiggede på mig og bemærkede: ”Ja, men det er jo egentlig ikke Dem, der skal have skældud, men det kan da være, at jeg i en anden presset situation må henvende mig hos Dem”. Da jeg syntes, at der godt kunne være noget rigtigt i hans klage, beroligede jeg ham med, at jeg ville hjælpe i visse tilfælde, men at jeg ikke ville binde mig til en generel aftale. Indehaveren takkede, og besøget endte godt. Da jeg i mandens registreringsforhold havde set, at han fyldte år ca. tre uger senere, gjorde jeg en bemærkning derom i min bordkalender, idet jeg tænkte på at give ham en overraskelse på denne dag for derved at vise ham en anden side af toldvæsenet. Han blev da også fuldstændig forbavset, da jeg på hans fødselsdag ringede til ham og sagde, at toldvæsenet gerne ville gratulere ham med dagen, idet han først efter flere sekunder fandt ud af, at det virkelig var toldvæsenet, og han lød til at blive helt glad ved at bryde ud i latter og udtale: ”Det må jeg nok sige – det er den helt store overraskelse for mig at få en lykønskning fra en offentlig institution; det tror jeg ikke ret mange har fået. Tak for Deres venlighed!” Jeg hørte aldrig mere fra ham, idet han nogle måneder senere lod sig afmelde fra registrering.

Mit vidt forgrenede arbejde medførte, at jeg fik stor forbindelse med næsten alle øvrige afdelinger på toldkamret, og jeg høstede derved uden jobrotation stor viden på mange øvrige områder, som

jeg derefter af og til kunne bruge i mit daglige arbejde. Jeg fik selvfølgelig også under mine samtaler med de øvrige kolleger mulighed for at lære disse noget om mit arbejde, således at dette i deres daglige arbejde kunne medvirke til at danne et bedre grundlag og interesse for at samarbejde om de af dem konstaterede ting, der kunne kædes sammen med det forebyggende restanceområde. Mange var glade for mine orienteringer, men jeg tror også, at der var et par stykker, som syntes, at jeg snakkede for meget og fandt derfor ikke drøftelserne værende relevante. Man havde nok i sit eget.

I denne tid fik jeg fra direktoratet til opgave at foretage nærmere undersøgelse af et par virksomheders økonomi, idet direktoratet havde læst om forhold, som kunne medføre, at de ikke kunne betale deres meget høje vin- og spiritusafgifts-tilsvar rettidigt til os. Da jeg havde modtaget det ønskede regnskabsmateriale fra disse virksomheder, kunne jeg påbegyn- de det analysearbejde, som skulle danne grundlag for de efterfølgende drøftelser med virksomhedernes ledelser. Det sidste var jo altid spændende, idet man i denne forbindelse blev klar over, hvor vidt de af virksomhedslederne givne oplysninger stemte overens med ens egne vurderinger. Først efter sådanne drøftelser og besøg i virksomhederne kunne man drage afsluttende konklusioner og fremsende materialet med toldkamrets udtalelser og indstilling til direktoratet.

Det ene af de to firmaer var jeg særdeles spændt på at komme ud i. Direktøren der var nemlig af en vis kradsbørstig type og kendt af mange ved ofte i medierne at have ytret sine meninger. Ved ankomsten til firmaet blev jeg straks vist ind

til direktøren, der sad og tronedede bag sit store skrivebord, men han rejste sig da op og bød velkommen. Straks efter ankom også underdirektøren, og vi tog plads ved direktørens mødebord, der ligesom det øvrige møblement var af palisander, hvilket sammen med de tykke tæpper gav det hele et fornemt præg.

Da jeg tog ordet for yderligere at forklare årsagen til det ønskede møde, blev jeg stoppet af en noget barsk og ironisk ordstrøm fra direktøren. I en kort pause nåede jeg lige at indskyde, at jeg ikke var kommet for at forulempe nogen, men at det faktisk var en opgave, som direktoratet havde pålagt mig at udføre, hvilket jeg håbede firmaet ville være behjælpelig med ved at samarbejde. Det var som om, at vi derefter kunne tale sammen i et roligere leje, og besøget sluttede i al fredsommelighed. Sagen endte med, at vi nøje skulle overvåge virksomheden, og at vi i en given situation skulle underrette direktoratet. Vi fik ikke senere besvær med dette store firma.

I givne situationer var det selvfølgelig også spændende at se, hvor vidt direktoratet var enigt med toldkamret i dets konklusioner og indstillinger. Her kom det mig til nytte, at de før omtalte dygtige undervisere på de forebyggende restancekurser havde formået at lære mig så meget, ligesom jeg med stor glæde kunne tænke tilbage på det gode og lærerige samarbejde, jeg havde haft med Børge Havris Nielsen og Verner Munkholm i det tidligere tolddirektorat.

At det forebyggende restancearbejdes omfang ikke var kendt af alle ledere, hvilket efter forlydende også var gældende ved andre toldsteder, skyldtes ganske sikkert en for dårlig orientering på bredt plan ved nogle toldkamre, hvilket af og

til kunne skabe visse problemer i det daglige arbejde.

På et tidspunkt blev jeg klar over, at en af "mine" virksomheder på grund af manglende momsangivelse for en periode et stykke tilbage i tiden havde fået en foreløbig fastsættelse på 5.000 kr., hvilket var alt for lidt, idet de kvartalsvise momsangivelser generelt hver var på ca. 350.000 kr. Da denne fastsættelse aldrig var blevet erstattet af en rigtig angivelse, syntes jeg, at det var helt oplagt, at orientere vores MOMS-kontrol i Vasbygade derom, og kontaktede derfor TK Svend Lind, som havde kontrollen med denne virksomhed. Jeg gjorde ham samtidig opmærksom på, at der ret hurtigt måtte ske noget, idet virksomheden nu var under overvågning af den forebyggende restance. Svend Lind blev glad for min orientering, for tænk hvis sagen skulle ende i direktoratet. Men det blev min sektionsleder ikke. Han blev aldeles rasende og råbte til mig i sektionens påhør, at "nu var det kraftedeme med, at jeg fandt ud af, om jeg ville være kontroltolder, eller om jeg fortsat ville sørge for, at der kom penge i statskassen". Jeg blev selvfølgelig lamslået over både tone og tale, men jeg gav da udtryk for, at jeg altid havde set sådan på mit arbejde i toldvæsenet, at man på bredt plan skulle arbejde som en helhed og orientere rette vedkommende om konstaterede fejl.

Den lige netop omtalte virksomhed var et tømrerfirma, hvis indehaver jeg havde haft flere drøftelser med under mit forebyggende arbejde, og han kunne bestemt ikke fordrage "mit roden i hans regnskaber". Han blev stiktosset hver gang. Sidste gang, jeg talte med ham, endte det med, at han ville tale med min kontrolchef. På mit spørgsmål om, hvad

han ville tale med ham om, sagde han i en meget ophidset tone, at det ikke var noget, der kom mig ved. Han skulle nok fortælle kontrolchefen det, som faldt ham ind. Selvfølgelig fik jeg telefonen stillet om til kontrolchefen. Hvad de to personer så fik talt om, hørte jeg ikke senere direkte om.

Som omtalt tidligere skulle der rekvireres årsregnskaber hos eksportvirksomheder med forkortet afregningsperiode. Vi indkaldte derfor sådanne regnskaber skriftligt, i overensstemmelse med direktoratets kursusoplæg, til kreditværdighedsundersøgelse.

Da jeg hos et større firma på denne måde forsøgte at indhente de nødvendige årsregnskaber, fik jeg en alvorlig klageskrivelse på halsen fra den derværende salgsdirektør, som i kraftige vendinger gav udtryk for det urimelige i, at vi rekvirerede regnskaberne til en sådan undersøgelse, når firmaet jo altid skulle have penge tilbage. Det var at diskriminere og mistænkeliggøre firmaet, mente han, og han så frem til at modtage en skrivelse med nærmere forklaring.

Efter drøftelse med min kontrolchef (der interesserede sig meget for mit arbejde) fik firmaet så en forklarende skrivelse, hvorefter vi fik det ønskede materiale. Selvfølgelig var jeg ikke glad for situationen, men tog det alligevel afslappet, idet jeg jo havde handlet i overensstemmelse med vore regler. Kontrolchefen og jeg blev dog enige om fremover at ændre lidt i vor standardskrivelse på dette område, hvorefter ordet "kreditværdighedsundersøgelse" blev omformuleret.

Det tredje specielle tilfælde, som skal nævnes her, vedrørte en virksomhed, som jeg havde frataget kreditten. Umid-

delbart derefter sendte virksomhedens nye regnskabsfører en skrivelse, hvori han anmodede os om at annullere kreditbegrænsningen, idet en fastholdelse deraf ellers ville forårsage store vanskeligheder for firmaet fremover. Men da jeg i overensstemmelse med reglerne ikke kunne efterkomme det fremsatte ønske, før der var sket rettidig betaling for en nærmere efterfølgende tid, måtte jeg afslå at ophæve sanktionen, hvilket medførte en klage fra virksomheden.

Som det fremgår, blev der i disse tilfælde indsendt klage over min sagsbehandling, og ledelsen blev nødvendigvis involveret deri, men der blev ikke ændret i sagernes afgørelser, ligesom der heller ikke blev rettet kritiske bemærkninger imod mig.

Da jeg, som toldkontrollør i lønramme 20, i 1984 ansøgte om at blive toldsekretær i lønramme 22, konstaterede jeg, at toldkamret på ansøgningsskemaet havde oplyst, at jeg siden den 1.9.1981 havde varetaget toldsekretærarbejde. Dette var en ære for mig at læse, men jeg blev da meget skuffet, da jeg konstaterede, at jeg for "Tjenesteudøvelse" var bedømt under middel. Også dette at den samlede bedømmelse var langt under den i 1982 særdeles meget positive afgivelse. Som begrundelse for den nu foreliggende bedømmelse fik jeg oplyst, at man havde ønsket sig en mere smidig ekspedition af de ovenfor omtalte sager, så ledelsen ikke var blevet indblandet deri. Jeg fik naturligvis ikke den ansøgte stilling, men blev ikke sat til andet arbejde, så jeg fortsatte, med undtagelse af et par år, resten af min tid ved toldvæsenet med at varetage det i ansøgningen beskrevne arbejde, uden at modtage klager over mine udførte arbejder.

Vi fik noget senere ny distriktstoldchef, som jeg i begyndelsen af 1970'erne havde haft et særdeles godt samarbejde med, da han var vicetoldinspektør. Alle medarbejdere blev fornuftigvis af denne chef indbudt til samtale vedrørende den enkeltes arbejdsopgaver og eventuelle fremtidsønsker, og jeg fik i 1985 min anciennitetsmæssige oprykning til lønramme 21, ligesom jeg fik min dårlige bedømmelse vedrørende "Tjenesteudøvelse" flyttet op i den positive halvdel af skalaen.

Indtil da havde jeg den store glæde at have haft mange unge mennesker fra såvel toldassistentlinjen som fra kontorpersonalet til uddannelse. Jeg syntes, at det var en fantastisk dejlig opgave at være med til at lære disse mennesker så meget som muligt, og jeg var hele tiden fast besluttet på, at alle skulle have de optimale muligheder for at lære noget. Ikke mindst ud fra den betragtning at det netop havde knebet noget med dette i min egen tid under uddannelse i København, hvor flere syntes, at det var en belastning at skulle være med til en sådan oplæring.

Alle disse unge gik med vældig interesse og dygtighed ind og deltog i stor udstrækning med de daglige opgaver på mit arbejdsområde, og jeg fik derved mulighed for at kunne sammenkæde deres arbejde med mine øvrige relevante områder og fik derfor lejlighed til at dygtiggøre mig selv ved at få "feedback" fra disse dygtige kolleger.

Det var også i denne tid en fornøjelse for mig en gang at fortælle erhvervspraktikanter om mit arbejdsområde. Det blev en interessant eftermiddag med mange spørgsmål fra disse videbegærlige unge mennesker. Det var vel egentlig sektions-

lederens opgave, men det blev altså af en eller anden grund betroet mig men dog under en form for "overvågning" af en toldfuldmægtig under lederudvikling i toldkamrets administrationsafdeling.

Da jeg en dag efter frokost i 1986 vendte tilbage til mit kontor, sad den lige nævnte toldfuldmægtig (TFM), på min plads og læste med stor interesse i mit forebyggende materiale, hvilket han skyndsomt lagde fra sig ved min ankomst. Jeg spurgte ham, om han søgte noget bestemt eller havde specielle spørgsmål at stille mig, for i så fald ville jeg da gerne være ham til hjælp og derved spare hans tid, idet han vel ikke havde noget kendskab til mit arbejdsområde. Efter at have svaret benægtende pakkede han sit materiale sammen og gik ud af mit kontor. Bagefter undrede jeg mig noget over denne situation og tænkte i øvrigt på, at det var en af dem, som man tidligere i toldopsynet kunne risikere at skulle rydde op efter i forbindelse med vagtovertagelse.

Et par dage efter blev jeg bedt om at give møde hos distriktstoldchefen, hvor jeg blev informeret om, at man påtænkte at neddrosle den forebyggende restance, idet man ikke fandt dette arbejde værende lønsomt. Jeg forsøgte at forklare, hvor vigtigt dette område faktisk var, og at direktoratet havde lagt stor vægt derpå under hvert eneste kursus, men der var intet at stille op. I stedet for mit hidtidige arbejde fik jeg nu – med henvisning til mit tidligere udtalte ønske om en konsulentopgave – stillet i udsigt, at jeg ville få den næste opslåede stilling af denne art, såfremt jeg var villig til at blive flyttet til toldafdelingens sektion vedrørende eksportrestitutioner, efterkontrol af specielle fortoldninger, kontrol med

visse private toldoplag og kontrol med benzin til teknisk brug o. s. v. Jeg ville netop dér komme til at sidde på en konsulentplads, og det blev samtidig lovet mig, at direktoratet ville blive underrettet.

Toldafdelingen:

1.7 1986 – 31.5. 1988.

Da jeg vidste, at der i forvejen sad en toldkonsulent på dette kontor, var jeg noget forundret over, at der kunne være brug for to konsulenter dér, men da jeg ikke tvivlede på rigtigheden af min chefs og den tidligere omtalte toldfuldmægtigs udtalelser, accepterede jeg med taknemmelighed deres opfordringer og mødte tilfreds op til de nye opgaver i denne sektion.

Her blev jeg vist til rette af den daværende konsulent (TKS), Thorkild W. Nielsen, der på en meget venlig og dygtig måde satte mig ind i mine opgaver. Han kiggede vistnok lidt mærkeligt på mig, da jeg gjorde ham bekendt med mine fremtidsudsigter, idet jeg fortrinsvis skulle arbejde med de øvrige opgaver end lige eksportrestitutioner. Vi fik en god tid sammen, og jeg fik lært en hel del nye ting. I det hele taget kom alle i denne sektion godt ud af det sammen med højt humør og godt socialt samvær med, TFM Erik Bank, der var under lederudvikling i sektionen og fungerede som sektionsleder. Vores kontrolchef, Tom B. Jensen, der efter min mening var meget omgængelig, deltog også gerne i vore sammenkomster.

Efter nu at have foregrebet begivenhedernes gang, begyndte jeg straks efter min ankomst til sektionen med at fore-

tage efterkontrol ude i de virksomheder, der havde fortoldt f. eks. dyre Rolex-ure, specielle træsorter fra Fjernøsten, tvivlsomme angivelser af sukkervarer (eksempelvis Tyrkisk Delight) og våben. Og så var der jo også benzinen til teknisk brug. Det var også noget nyt for mig at have med private toldoplag at gøre. Jeg kan ikke rigtig huske de nærmere ekspeditioner, men jeg kan huske det spændende i kontrollen med de nævnte ure og især besøget i et skummelt lokale hos en våbenhandler, som jeg kontrollerede efter opfordring fra toldvæsenet i Vesttyskland.

Da den mig lovede omtalte konsulentstilling blev opslået ved toldkamret, søgte jeg den, men jeg blev da godt skuffet, da jeg uden begrundelse ikke fik den. Jeg fortsatte så med mit anviste "konsulentarbejde" i håbet om, at der nok skulle komme et eller andet til mig en anden gang.

Toldkamret flytter til Hvidovre

Toldkamret flyttede primo 1988 til Avedøre Holme i en helt ny bygning, og dette forår fik jeg ved siden af mit toldarbejde overdraget et par journalsager vedrørende registrering af vin og spiritus, og der var jeg jo på hjemmebane. Samtidig blev jeg også bedt om at være behjælpelig med at tage vare på visse andre journalsager vedrørende registreringer, men da jeg jo ikke på nogen måde var i ledelsessystemet, ville jeg ikke så gerne gribe direkte ind i det, som sagsbehandleren i VIRK-registeret havde skrevet, og derfor tilrettede jeg det af denne skrevne så lempeligt som muligt. For mig var det da en glædelig adspredelse fra mit "toldarbejde".

DT 3, Hvidovre. 1988

En dag kom vores nye sektionsleder (en toldfuldmægtig under lederuddannelse), som vi alle i sektionen fik et meget fint forhold til, ind til mig på mit kontor for på chefens vegne at bede mig om at gå ned i fortoldningssektionen for frem over at forrette tjeneste dér.

Jeg blev naturligvis forbavset ved at høre dette, og sektionslederen så lidt undrende på mig, da jeg fortalte ham, at det måtte være en misforståelse, idet jeg netop af chefen i 1986 var blevet anvist mit nuværende arbejde, som skulle dække en konsulentplads, og at dette skulle være indberettet til direktoratet. Der blev snakket lidt frem og tilbage, og det endte med, at jeg lidt senere blev kaldt op til chefen, der modtog mig med let

rynket pande. Da han derefter bød mig at flytte som omtalt, kunne jeg altså ikke lade være med at sige, at jeg nødtigt ville forlade den "konsulentplads", som han jo selv havde sat mig på, idet den nye plads ikke omfattede eller gav udsigt til en sådan stillingsbetegnelse. På en eller anden måde fik jeg spurgt ham, om ikke jeg i stedet kunne komme tilbage til mit forebyggende restancearbejde, idet jeg havde hørt, at dette igen skulle startes op, hvilket han så til min store glæde gik med til, men jeg vidste også, at konsulentløbet var kørt.

Jeg blev indtil videre ved med at høre under toldafdelingen, hvor vi senere fik TFM Erik Gravesen som sektionsleder. Ham fik vi alle også et godt og venligt

samarbejde med. Mere og mere af det tidligere forebyggende arbejde blev mig overdraget; også igen kontrollen med eksportvirksomhederne og godkendelse til forkortet periode. Her fik jeg den fornøjelse at sætte KA Mariane Kaya ind i disse forhold, og vi fik et virkeligt godt samarbejde – og med gode grin ind imellem.

Netop en anmodning om godkendelse til forkortet afgiftsperiode modtog jeg fra et mig i forvejen kendt møbelfirma, hvis indehaver jeg ikke havde den største fidus til, idet der i forbindelse med kontrol af et af hans øvrige forhold ofte havde været tvivlsomme poster, som skulle rettes. Han havde nu etableret en ny virksomhed, som selv skulle opføre og sælge hytter i Norge til brug ved et sportsstævne i den kommende vinter. Ingen afsætning her i landet, men der ville være en del udførsel af materialer til eget brug i Norge. Samtidig ansøgte han om forskudsvis udbetaling af moms og mødte af denne grund op hos mig med en mængde fotokopier af diverse skriftlige aftaler, byggetegninger og budgetter, og virkede yderst opsat på straks at få registreringsforholdet bragt i orden.

Da jeg havde set materialet igennem, gjorde jeg ham opmærksom på, at han ikke umiddelbart kunne blive registreret, og at jeg ikke lige nu ville tage stilling til forholdet, idet der først skulle aflægges besøg i virksomheden og foretages en større gennemgang af hele det aktuelle forhold, inklusive den økonomiske baggrund samt af de originale dokumenter. Jeg havde tidligere væltet et lignende mystisk projekt for ham i Vesttyskland, hvor der også havde været anvendt diverse fotokopier. Under samtalens forløb blev han hidsig, sprang op

og for rundt i mit lille kontor med fare for at løbe ind i væggene, alt medens han truede med en direktoratsklage. Men da jeg fortalte ham, at jeg ville fremskynde hans sag, faldt han til ro og forlod smilende kontoret.

Det forekom mig noget mærkeligt, at han efter nogle dages forløb flyttede sin virksomhed til et andet toldkammer. Jeg fik så travlt med at orientere dette om de faktiske forhold og om mit tidligere kendskab og øvrige samtaler med indehaveren.

Det var dog sjældent, at jeg stødte på sådanne utilfredse kunder som lige omtalt. Af og til var der også kunder, som gav udtryk for deres tilfredshed. Her tænker jeg med glæde på virksomhedslederen i en virksomhed, som var kommet noget i mit søgelys på grund af lidt for sene spredte betalinger. Under en af vore samtaler, blev jeg klar over, at virksomheden påtænkte at etablere salg til udlandet, og da jeg, ud fra det foreliggende materiale og vore drøftelser, skønnede at virksomheden eventuelt kunne få nytte af en afregningsperiode i overensstemmelse med det, som den noget tidligere indførte "Eksportpakke" havde åbnet mulighed for, oplyste jeg vedkommende nøje om de gældende regler for at kunne opnå en sådan tilladelse. Naturligvis også for specielt at henlede opmærksomheden på muligheden for at få udbetalt en forskudsvis moms som støtte for virksomhedens eventuelle eksportomsætning og fremtidige likviditet.

Noget senere modtog toldkammeret til orientering en følgeseddel med vedlagt kopi af et læserbrev, som omtalte virksomhedsleder havde indsendt til Erhvervsbladet med ros til toldvæsenet om netop vores behandling af denne

virksomheds oplæg. På følgeseddelen havde direktøren henvist til mig, og jeg blev kaldt ind til min chef, der orienterede mig om, at toldkamret i forbindelse med en samtidig udtalelse, uforpligtende havde fremsendt nævnte kopi til tolddirektøren, der på dette tidspunkt var formand for Det Centrale Erhvervs-kontaktudvalg.

Jeg blev senere af min sektionsleder, Erik Gravesen, opfordret til at melde mig som instruktør i forbindelse med afholdelse af overgangskurser for kontorpersonalet. Han mente nemlig, at jeg kendte så meget til registrering af virksomheder samt udskrivning af afgiftsangivelser, at jeg kunne være til stor nytte som instruktør i disse fag. Af egen interesse, og tillige for at vise god vilje, meldte jeg mig og kom så efter et instruktørkursus til at virke som sådan.

Da jeg blev præsenteret for de mig til-delte undervisningstimer på henholdsvis 3½ og 2 timer hver gang, syntes jeg, at det langt fra var tilstrækkeligt. Jeg fremsatte derfor forslag om en kraftig udvidelse, men det kunne desværre ikke lade sig gøre i det ønskede omfang. Efter at have konstateret, at kursisterne ikke skulle læse hjemme på det til dem i forvejen tilsendte lærestof, og at kun ganske få til daglig arbejdede med noget under de nævnte fag, blev jeg klar over, at det ville blive svært for mig at opnå et rimeligt godt slutresultat. For mange var også gældende, at det var adskillige år siden, at de havde været på kontor-fagligt kursus.

Det blev derfor en noget utilfredsstillende udsigt for mig i mit forsøg på at lære deltagerne noget, hvor registrerings- og hæftelsesforhold syntes at være det vigtigste. Af denne grund havde jeg til

hver deltager udfærdiget et meget specificeret materiale, som også bagefter kunne være dem til hjælp i et eventuelt fremtidigt arbejde på disse områder.

Det er tvivlsomt, hvor meget alle deltagerne fik ud af det, så hvis jeg havde kendt forholdene fra start, ville jeg ikke have påtaget mig opgaven. Det anførte skal ikke betragtes som en undskyldning for min eventuelle mangelfulde effektivitet i undervisningen, men kun som en konstatering af det noget vanskelige arbejdsgrundlag. Ved kursisternes efterfølgende bedømmelse af mit virke blev hele den til rådighed stående skala som ventet også benyttet fuldt ud. De fleste havde benyttet den bedste halvdel med en enkelt bedømmelse helt i top, men der var altså også forståeligt nok en enkelt helt i bunden af skalaen.

Oppebørselssekretariatet: Forebyggende restance (igen): 1.6. 1988 – 30.6. 1994

VIRK-registeret og det neddrolede forebyggende restancearbejde fik efterhånden igen toldkamrets opmærksomhed, og det sidste område skulle nu startes op igen med mig som medarbejder. Arbejdsområdet blev desværre igen henført under den sidste sektionsleder fra det oprindelige sekretariat.

Der var i den forløbne tid af direktoratet sat betydelig mere system i den EDB-mæssige udsøgning af egnede virksomheder til dette forebyggende arbejde, og man havde i de udskrevne EDB-lister åbnet mulighed for at kunne indkode et "stop", således at virksomheder, som man ikke umiddelbart havde ressourcer til at behandle, ikke blev

slettet i systemet, men ville komme ud igen på den/de efterfølgende lister. Man kunne derfor senere genoptage de for arbejdet mest lønsomme virksomheder til videre foranstaltning i den ”nye” forebyggende restance. Dette skete så i større og større omfang, indtil højeste arbejdsmæssige kapacitet var nået, og alle ekspeditionstider kunne overholdes. Vi skulle stadigvæk ikke arbejde med håbløse restanter med utallige foretagne forgæves udlæg, idet en kreditbegrænsning til månedsvis – eller ugevis – angivelse og betaling, jo ikke ville forbedre situationen, men alene medføre et større og unyttigt arbejde. Disse sager skulle udelukkende ekspederes af restancesektionens toldfogeder (senere told- og skattefogeder), måske med konkurs som endelig konsekvens.

Lige netop en situation vedrørende en sådan virksomhed blev jeg desværre på en uheldig måde udsat for at skulle tage stilling til, idet sektionslederen og en toldfoged fra restancesektionen en dag kom og bad mig om at gøre noget ved en sådan ”håbløs” virksomhed og lagde samtidig alle sagens mange akter foran mig på mit skrivebord.

Da jeg havde set materialet igennem, måtte jeg til deres meget store fortrydelse sige, at jeg desværre ikke måtte behandle virksomheden, idet arbejdet vedrørende virksomheder med samme forhold som den aktuelle sag, efter direktoratets linje under de afholdte kurser, ikke kunne svare sig. Jeg kunne derefter alligevel forstå, at den nævnte sektionsleder i høj grad mente, at jeg var helt galt afmarcheret, og at der måtte kunne gøres noget i den af dem ønskede retning. Da vi alligevel ikke kom hinanden nærmere, måtte de desværre gå med noget mis-

fornøjede miner, hvilket jeg ikke havde det så godt med. Det så således igen for mig ud til, at der på bredt plan, også på ledelsesplan, ved toldkamret manglede en nærmere oplysning vedrørende det forebyggende arbejdsområde.

I den forløbne tid hørte man da af og til visse udtale sig om grundlaget for lederuddannelser, og jeg kunne nu og da tale med andre om, at det ville have været en fordel, hvis alle ledere havde gennemgået et eksternt psykologikursus i forbindelse med udnævnelsen til lederstaben.

Jeg kan da som ikke-leder her udtale, at jeg med stor glæde fik gavn af en for mange år derfor bestået psykologiekamen med efterfølgende studier kædet sammen med kendskab til erhvervspsykologi, og at jeg i mit daglige arbejde ofte fik nytte deraf i mine kontakter med erhvervslivets personer, ja, egentlig også under mit samarbejde med mine kolleger. Endvidere kunne jeg også ud fra denne baggrund - og min øvrige læsning om lederegenskaber og -principper - tage ved lære af at studere mine ledes handlinger for på dette grundlag at danne mig et forskudsvis skøn til eventuel senere brug.

I 1989 fik jeg (og flere) efter indgået aftale mellem direktoratet og Etatsforeningen ændret stillingsbetegnelse fra toldkontrollør til toldfuldmægtig (senere ændret til ”fuldmægtig”), og efter en vedtaget omklassificering i 1990 blev jeg og flere rykket op i lønramme 24.

ToldSkat (Fusion 1990)

Ved sammenlægningen af toldvæsenet og den statslige side af skattevæsenet

i 1990 fik vi ved Told- og Skatteregion Hvidovre tilført en hel del medarbejdere fra skattesiden. Jeg synes, at det gik meget fint med at arbejde sammen med disse personer, og der forekom ingen arbejdsmæssige gnidninger imellem dem og mig – tværtimod.

Der opstod dog alligevel for mig en af de første dage en mindre god ordveksling med en ny medarbejder i min sektion, idet jeg, efter uforvarende at have sagt til ham: ”Nå, så er du altså skattemand”, fik det noget ophidsede svar: ”Jeg er ikke skattemand – JEG er skatterevisor”. Da jeg sagde undskyld til ham med en bemærkning om, at jeg var ”toldermand”, trak han da lidt på smilebåndet - og så glad ud. Han var kun ganske kort tid i sektionen, og det var måske godt.

I forbindelse med sammenlægningen skulle topledere gennemgå en test, som vist egentlig var på frivillig basis, men som alligevel havde så stor betydning, at de, som ikke ønskede at deltage, eller som ikke bestod testen tilfredsstillende, ikke ville komme i betragtning til at fortsætte som ledere fremover. Hos os var der et par stykker, som frivilligt traf afgørelse om at gå på pension. Det var ikke et særsyn landet over at flere fandt det passende at sige farvel, og der skulle jo også tages hensyn til de nye og dygtige folk fra skattesiden.

Vi fik således ny chef, og der skete efterhånden en ændring i afdelingerne, således at der blev fire funktionschefer, hvoraf den ene, der kom fra skattesiden, erstattede en ved overgangen afskediget kontrolchef, og jeg synes bestemt, at vores region klarede det godt, og flere fik den opfattelse, at der på ledelsesplan blev strammet op på nogle nyttige ting.

Alle disse nye medarbejdere syntes for mig at være venlige og omgængelige. Som ny leder af administrationsafdelingen, hvorunder mit arbejde hørte, fik vi Tom B. Jensen, som jeg jo kendte fra før.

Senere i 1990 fik vi ny leder i sektionen, som fortsat var en blanding af mit forebyggende arbejde og andre kollegers konkursbehandlinger, afdragsordninger og dødsbobehandlinger m.m. Det må have været dejligt let for den nye sektionsleder at overtage vores sektion, hvor alle medarbejdere vidste, hvad de havde med at gøre.

Der skete ikke i starten optræk til ændring af vore opgaver, og det var jeg særdeles glad for, men jeg blev da noget forbavset, da jeg og sektionen under et noget senere afholdt orienteringsmøde i arbejdsgiverkontrollen fik at vide, at det forebyggende arbejde igen skulle nedlægges. Jeg kiggede noget forundret på min sektionsleder, som vi lige havde fået fra restancesektionen, men denne reagerede kun med et afværgende køligt blik. Efter min tilbagevenden til min plads efter mødets afslutning, varede det ikke længe, inden omtalte leder kom ind til mig og præciserede, at det forebyggende arbejde efter dennes mening var uden nogen som helst betydning, og at det næsten var besluttet, at dette skulle nedlægges 1. januar 1991. Jeg fik samtidig overrakt nogle dødsbosager til videre foranstaltning, som jeg så kunne tale videre med OA Inger Kristiansen om. Vi sad dengang på samme kontor, og hun var altid flink, dygtig og venlig. Det var vist meningen, at jeg fremover skulle sidde og slutte dødsbosager. En enkelt af de lige netop modtagne sager, må have været af en speciel art, idet Køge og Roskilde var indblandet deri. Dette

medførte på grund af flere korrespondancer også, at der gik lang tid, før sagen kunne sluttes.

På dette tidspunkt omfattede det forebyggende arbejde MOMS-virksomheder og punktafgiftsvirksomheder med sammenlagte restancebeløb på mange millioner kroner i afgiftstilsvær. Herudover kom så de egnede restancer vedrørende import og eksport samt den materielle registreringskontrol, og så var systemet ikke engang kommet rigtig op at stå efter den katastrofale nedlæggelse tidligere. Som tidligere omtalt omfattede mit arbejde også stadig sager vedrørende vin- og spiritusvirksomheder af samme art som i det gamle VIRK- register på Gammelholm, og sådanne ekspeditioner skulle fortsat forelægges for Told- og Skattestyrelsen.

De gældende angivelses- og betalings-tider for virksomheder under sidstnævnte afgiftsområder, fulgte jeg særdeles tæt ved i bogholderiet at kontrollere de derværende kontokort for øjeblikkelig at gå i aktion, hvis der skete overskridelser, idet det på grund af disse afgifters gældende tidsfrister og den fastsatte sagsprocedure (før sanktioner kunne iværksættes) hurtigt ville medføre, at der kunne opstå særdeles kritiske situationer. Også dette, at spiritusvirksomheder dengang kun skulle stille en sikkerhed på 200.000 kr., hvilket styrelsen dog i visse specielle tilfælde efter særlige regler kunne forlange udvidet, ligesom der kunne iværksættes andre foranstaltninger.

Det, man i alle opståede restancesituationer skulle holde sig for øje, var, at toldvæsenet ved en virksomheds eventuelle konkurs kun var at betragte som simpel kreditor. Statens privilegerede

stilling og separatistret var jo allerede bortfaldet den 1. august 1969.

Da det forebyggende arbejde ikke blev nedlagt som tænkt, konstaterede jeg en af de første dage i januar 1991, at en virksomhed for november 1990 havde vin- og spiritusafgiftstilsvær på mange millioner kroner, som ikke var betalt. Af denne grund forberedte jeg at iværksætte sanktioner, men måtte selvfølgelig iagttage de gældende regler. Situationen blev ikke bedre efter den 15. januar 1991, idet der blev angivet næsten lige så store afgiftstilsvær for december 1990, og da der lidt senere opstod en større moms-restance, blev det en betragtelig sum på op imod 28 millioner kroner i alt.

Der blev selvfølgelig fra min side reageret så hurtigt som muligt med at iværksætte sanktioner vedrørende MOMSEN og med at inddrage de to andre registreringsforhold på givne klokkeslæt og med direkte aflevering af skrivelser på virksomhedens adresse, ligesom jeg i samarbejde med restance-sektionen straks foretog plombering af varelageret og afhentning af selskabets regnskabsbilag m. v., og der blev foretaget udlæg. Senere blev der afholdt møde i byretten, og senere igen blev virksomhedens forhold genstand for en politimæssig undersøgelse. Der blev selvfølgelig stor opstandelse, og der mødte hos mig folk op fra styrelsen for at undersøge hele forløbet. Jeg kom i et alvorligt, men yderst venligt, forhør af E. Riis og H. Børthy Petersen.

Jeg blev senere af den nye sektionsleder i restancen, VTI Tage Seidler, orienteret om, at styrelsens folk havde udtalt deres tilfredshed med det udførte forebyggende arbejde. Det var da dejligt at høre, og det var også godt, at det forebyggende arbejde ikke - som tidligere varslet - var

blevet nedlagt. VTI Tage Seidler og OTA Jørn Thorsager Andersen fra restancen havde jeg et meget fint samarbejde med, og fik det også i resten af min tid ved ToldSkat. Disse to præsterede et meget stort og kompetent arbejde med at finde frem til de rigtige afgiftsbeløb på op imod de nævnte 28 millioner kroner i denne store sag. Jeg var ikke mere med i restancesagen, idet jeg faktisk var ude af denne i forbindelse med mine foretagne inddragelser af punktafgiftsforholdene.

I umiddelbar forbindelse med ovennævnte sag (selskab A) kunne jeg forsætte med ekspedition af et andet selskab (selskab B med fælles bagmand som A), men som ikke var datterselskab af det første selskab. B havde også fået sine vin- og spiritusregistreringer inddraget, men dette var sket ved en anden region, inden overflytning til min region blev foretaget.

Situationen var nu denne, at nogle lønmodtagere i det tidligere selskab A havde overtaget kapitalen i selskab B og ønskede nu, efter visse økonomiske ændringer, at få dette selskabs registreringer genoprettet. Da selskabet endvidere ønskede at købe varelageret i det ophørte selskab A og senere ønskede at overtage dette selskabs navn, havde det af denne grund fremsendt anmodning derom direkte til styrelsen, der derefter havde tilladt generhvervelse af registreringerne på så skrappe betingelser, at selskabet ikke umiddelbart kunne efterkomme disse krav. Af denne grund anmodede selskabets advokat regionen om, at der blev afholdt et møde hos os, men af hensyn til de hastende omstændigheder blev han af mig anmodet om telefonisk at forelægge det for styrelsen, der dagen efter telefonisk indkaldte

advokaten, selskabets ledelse og mig til et møde i styrelsen.

Under dette møde, som blev afholdt i en meget behagelig atmosfære, deltog fra styrelsens side Kirsten Otbo og Michael Almind, og vi fik sammen med firmaets ledelse og advokat aftalt et grundlag, som alle var enige om ville være forvarligt for alle parter. Det endte med, at regionen fik tilladelse til at foretage det videre fornødne. Vi fik ikke efterfølgende problemer med selskabet, som vi i længere tid derefter overvågede meget skarpt, og vi fik i det hele taget et fint samarbejde med alle i dette selskab, hvis direktør meget senere (2005) har oplyst mig, at alle vanskelighederne blev overvundet, og at det stadig er en solid virksomhed - og det er jo bare dejligt at vide så mange år efter.

At det hele endte godt, skyldtes også de omtalte personer i styrelsen, som efter min mening handlede hensynsfuldt og hurtigt over for selskabet. Stor ros til dem. Lad mig fremhæve, at omtalen af sagen her ikke alene er foretaget for at vise en mere speciel side af det forebyggende arbejde men egentlig mest for at vise, hvad resultatet af et godt og åbent samarbejde mellem erhvervslivet og staten positivt kan medføre.

På samme tid blev jeg kontaktet af et selskab, som under et lige afholdt møde på regionen var blevet truet med en kreditbegrænsning, men som dagen efter ønskede, at vi ændrede vores beslutning, idet restancebeløbet på 800 000 kr. var klar til indbetaling. Selskabets advokat og regnskabschef ville desuden forevise diverse regnskabsmaterialer og udskrift af selskabsregistret som dokumentation for, at aktiekapitalen lige var udvidet med 1,5 mio. kr.

Da selskabet ikke var trådt i betalingsstandsning - og under hele forløbet havde været positiv indstillet - forelagde jeg sagen for funktionschefen, og da der endnu ikke var udfærdiget en skrivelse til selskabet, blev vi enige om at frafalde den tænkte beslutning om at foretage en kreditbegrænsning. Jeg synes bestemt, at det var en konsekvent og medansvarlig stillingtagen af funktionschefen, Tom B. Jensen. Truslen om kreditbegrænsning blev dog først frafaldet efter undersøgelse i virksomheden og efter beløbets indbetaling på regionen. Selskabet blev samtidig orienteret om, at det fortsat ville være under vores overvågning, og at der ved misligholdelse inden for en vis periode fremover straks ville blive iværksat kreditbegrænsning over for selskabet.

Et par uger efter dukkede vores revision op på regionen, og jeg fik besøg af en herre, som informerede mig om, at han var forholdsvis ny, idet han kom fra "skattesiden". Hele denne første øjeblikssituation gav mig faktisk et indtryk af, at her var der en fornuftig mand, som man kunne have tillid til. Efter at have forklaret ham om mit arbejde, gik han i gang med sin revision, hvorunder han stillede flere relevante spørgsmål. På et tidspunkt spurgte han, om der var noget specielt, som jeg syntes, vi skulle drøfte nærmere, og da jeg egentlig syntes, at det ville være i orden at fortælle ham om den lige omtalte sag, tog jeg denne frem og viste ham, idet jeg ikke ville spille med fordækte kort. Det ville vel egentlig også have været lidt flovt for mig, hvis han selv senere havde fundet sagen frem.

Selvfølgelig var jeg spændt på hans reaktion, men efter at have set nøje på sagens akter, udtalte han til min lettelse,

at han var fuldstændig enig og tilføjede: "På hvilken anden måde ville vi egentlig ellers have fået de mange penge i statskassen uden at foretage os noget, som kunne have været til gene for selskabet". Jeg syntes selvfølgelig, at han var en yderst fornuftig revisor. Selskabet kom ikke efterfølgende i betalingsvanskeligheder.

For at give et yderligere indtryk af, hvor vidt forgrenet det forebyggende arbejde egentlig var, vil jeg fortælle noget om forhold, som vi under vores materielle registreringskontrol var blevet indblandet i, når forskellige ejere gjorde forsøg på at få oprettet specielle momsforhold. I mange tilfælde var det private personer, som ved udløbet af et kalenderår fremsatte ønske om at blive moms-registreret, og det viste sig for det meste, at der var tale om aktiviteter i udlandet med udgangspunkt i køb for flere millioner kroner andele i der-værende driftsmateriel, som i de fleste tilfælde vedrørte togvogne, der kørte i en udenlandsk undergrundsbane. Der kunne også være tale om køb af andele i visse containere, ja, endog af skibsanparter. Alle disse køb var finansieret ved hjælp af afbetalings-ordninger. Investeringer på denne tid af året var naturligvis foretaget af skattemæssige grunde, idet de implicerede lige kunne nå at bevise købet overfor skattevæsenet og derved dokumentere, at de havde oparbejdet et negativt beskatningsgrundlag. Dette ville, efter de til mig af skattevæsenet givne oplysninger om reglerne, resultere i, at de fik mulighed for fra skattevæsenet at få udbetalt et beløb, der dog skulle reguleres ved det aktuelle årsregnskabs aflæggelse. Således fremdeles hvert år, så længe der var grundlag derfor.

Når sådanne foretagender ønskede at blive momsregistreret, var det selvfølgelig også med det for øje, at åbne mulighed for at få købsmomsen tilbage af revisorregninger m. m. og for samtidig at få status som eksportvirksomhed med eventuel mulighed for at få forskudsvis udbetaling af moms. Som oftest var det et par bestemte revisionsfirmaer, der var indblandet i disse registreringsforsøg hos os, og man kunne af og til godt få den opfattelse, at de var med i spekulationerne bag forholdene, som dog ikke på nogen måde var opfattet som værende ulovlige. Momsregningerne fra disse revisionsfirmaer var som regel meget store, men det var selvfølgelig de skattemæssige fordele, der var de vigtigste.

Nu skal alle disse aktiviteter ikke omtales her, men en omtale af de nævnte togvogne vil vist være i orden. Det interessante her var, at disse vogne igennem flere år i et udland havde kørt for en trafikvirksomhed, som havde lejet dem hos ejeren i samme land. Ejeren havde nu i den aktuelle situation solgt dem til udlændinge gennem en bank i England, der frem over skulle administrere de i denne anledning aftalte videre forhold. Når handelen var indgået, skulle banken straks i overensstemmelse med aftalebetingelserne på vegne af køberne udfærdige en leasingkontrakt til sælgeren i udlandet (den tidligere ejer) med given ret til denne at foretage fremlejning. Denne fremlejning og pengestrømmen mellem fremlejer og brugeren, hvor sidstnævnte fortsat var den samme som tidligere, var køberne (de nye ejere) uvedkommende. Derimod skulle lejeren (den tidligere indehaver) afregne sit lejemål med de nye ejere direkte med banken i England, som efter kontraktaftale med

ejerne skulle anvende en del af pengene til afbetaling og egen provision for dens medvirken som administrator. Hvorvidt der kom penge til Danmark eller ej forsvandt lidt ud i tågen, idet pengestrømmen ikke for mig blev dokumenteret ved de mig foreviste dokumenter. Da det desuden ikke var en omsætning, man fandt værende registreringspligtig, blev der ikke i min tid foretaget momsregistrering af disse såkaldte 10-mandsanpartsselskaber, der jo udelukkende havde omsætning gennem aktiver placeret i udlandet.

Så kom turen til andelsselskaber med begrænset ansvar (A.M.B.A.'er), hvor det drejede sig om allerede registrerede mindre firmaer med mand og kone som indehavere. Man kunne af og til i aviser se annoncer fra revisorer og advokater om "salg af andelsselskaber" med frit valg af indskudskapital og uden personlig hæftelse. Da flere firmaer af nævnte art syntes, at det kunne være en god ide at ændre det eksisterende ejerforhold til et sådan selskab for derved at slippe for den personlige hæftelse og endvidere derved kunne opnå skattemæssige fordele ved fremover at blive beskattet som selskab, fik vi en del registreringsansøgninger fra sådanne firmaer.

Det blev over for mig ved min materielle registreringskontrol af disse registreringer ofte oplyst, at man havde reflekteret på en sådan annonce og var mødt op for at høre nærmere hos den pågældende annoncør. Denne havde som regel oplyst, at det var ganske frit, hvilket beløb man ville stille som startkapital, og at man bare skulle lade sig registrere momsmæssigt og gå til skattevæsenet og meddele ændringen for at få de nævnte fordele, men der faldt vel

også af og til andre og nyttige oplysninger for den betalte hjælp. I et enkelt tilfælde havde en klient betalt hele 28.000 kroner, ellers var det normalt omkring ca. 6.000 kroner.

I denne tid havde jeg i flere tilfælde et godt samarbejde med MOMS-kontrollen, hvor jeg især havde saglige og udbytterige samtaler med VTI Kai E. Milo, som for øvrigt også var blevet rosende omtalt over for mig af medarbejdere ved hans tidligere tjenestested. Et godt arbejdsklima kan ikke roses for ofte.

Vi er nu nået hen i 1992, og det forebyggende arbejde skulle, efter skatteministeriets tilkendegivelse, have en central placering i vort inddrivelsesarbejde med tilrettelæggelse i overensstemmelse med MÅL og KURS 1992, således at der skulle lægges øget vægt på en forebyggelse inden restance opstod. Da dette ville komme til at give yderligere arbejde i den forebyggende restance blev kontrollen med eksportvirksomhederne overflyttet til en sektion i momskontrollen. Godkendelse til forkortet afgiftsperiode forblev i den forebyggende restance, men jeg havde selvfølgelig stor kontakt med kollegerne i kontrollen, hvor jeg især fik et godt samarbejde med OTA Kurt Enok, der skulle foretage virksomhedskontrol ude i de til denne afdeling overflyttede eksportvirksomheder.

Denne intensivering af det forebyggende arbejde udmøntede sig også i en større interesse for arbejdet fra anden side, og efter færdiggørelsen af en speciel sag mødte chefen uventet op på mit kontor og omtalte denne sag, som han samtidig udbad sig nærmere forklaret, idet en kunde havde henvendt sig hos ham og givet udtryk for sin tilfredshed med den fra regionens side udviste positive

interesse for sagen. Jeg blev selvfølgelig glad, for så kunne jeg samtidig informere chefen nærmere om betydningen af det omhandlede forebyggende restancearbejde.

Men lad os nu endelig ikke svømme helt hen i "Ih'er" og "Åh'er" over det udførte arbejde, thi denne virksomhed havde netop en positiv leder, som var til at tale med, og som man kunne mærke var interesseret i at samarbejde og lave aftaler, som forventet kunne overholdes. Det var derfor, at han (og andre tilsvarende) blev "strøget lidt med hårene", så der kunne foretages en hurtig og fornuftig afvikling. Den her omtalte virksomhed kom til vores fælles glæde ikke senere i restance.

Det bedste for vore interesser syntes generelt for mig at være en skarpere koncentration omkring de mere vrangtne erhvervsledere med de deraf tungere sager og større risici. For nogle var dette måske en lidt uvant betragtning dengang, og som kunne medføre et noget større personligt ansvar for os i den forebyggende restance. Men rent ressourcemæssigt – set ud fra den knebne personalesituation – var denne ekspeditionsform på bredt plan mere rationel.

For at styrke den almene viden på det forebyggende restanceområde blev der oprettet en erfaringsgruppe, ERFA-gruppe, i det københavnske område, og vi mødtes med passende intervaller på skift ved regionerne i København med deltagelse af en medarbejder fra hver region. Fra Told- og Skattestyrelsen deltog gerne et par personer, som egentlig ikke satte dagsordenen, men kom med løsninger på eventuelle spørgsmål fra forrige møde og virkede ellers som en form for konsulenter, ligesom de deltog

aktivt i møderne vedrørende nye opståede spørgsmål. Selvfølgelig lærte disse kolleger også noget af os. Det var en yderst interessant og nyttig foranstaltning, som blev til stor gavn og glæde for alle deltagerne, men som også i regionerne medførte, at der blev sat ekstra fokus på det forebyggende arbejde. En overgang blev der talt en del om, at det nævnte ERFA-arbejde faktisk burde udvides til et samarbejde med regionerne i provinsen. Det blev desværre aldrig til noget.

Som omtalt tidligere havde jeg stor kontakt med mange af de øvrige sektioner i regionen, og jeg fik også en hel del henvendelser fra kolleger i Lovadministrationen, som havde brug for visse oplysninger vedrørende mit arbejdsområde. Man kan vist godt sige, at der lå en hel del konsulentarbejde deri – eller måske et specialistarbejde. Af denne grund syntes jeg godt, at jeg på et givet tidspunkt kunne tillade mig at søge en opslået specialiststilling, idet de i opslaget for ansøgerne stillede krav om vigtigheden af, at vedkommende hurtigt kunne sætte sig ind i nye regler og arbejdsområder og tillige havde kendskab på flere andre områder, gjorde mig særlig interesseret. Der var ikke tilkendegivet nogen form for aldersbegrænsning.

Da jeg ved rimelig godt mod efter endt alvorlig sygdom vendte tilbage til mit dejlige arbejde, blev jeg kaldt til en samtale, hvor jeg indledningsvis blev budt velkommen tilbage for derefter med en vis interesse at blive spurgt om, om jeg nu, efter min tungeoperation, var mindre opsat på at snakke så meget mere. Derefter gik man over til at omtale min specialistansøgning, som viste sig at have fået den bedømmelse, at man syntes, at

jeg var noget for gammel, at jeg aldrig havde søgt udfordring ved at ønske jobrotation, og at jeg var for langsom til mit arbejde. Alle afgivne talbedømmelser var ”norm” og derover.

Med hensyn til det med at ”snakke”, kunne jeg kun sige, at det for mig altid havde været vigtigt ved mit samarbejde med kolleger at begrunde de af mig til dem stillede spørgsmål meget grundigt for derved at opnå et mere korrekt svar at arbejde videre på, og at jeg regnede med at fortsætte dermed. At der skulle være en aldersbegrænsning fandt jeg ikke aktuel efter stillingsopslaget, og med hensyn til bemærkningen vedrørende jobrotation, svarede jeg, at jeg ikke havde søgt en sådan, idet jeg på bredt grundlag i det daglige havde tilegnet mig så megen lærdom på flere områder og samtidig fundet tilstrækkelig udfordring ved at klare de ofte vidt forskellige ekspeditioner og samtaler med vore ”kunder” så tilfredsstillende, så der ikke var sket uhensigtsmæssige virksomhedslukninger. Da jeg altid havde overholdt de givne ekspeditionsfrister meget nøje, spurgte jeg om til hvilke dele af mit arbejde, man havde fundet mig for langsom, og her blev jeg henvist til at kontakte min sektionsleder, men jeg blev ikke samtidig anmodet om at vende tilbage til videre samtale. Jeg havde selvfølgelig hellere set, at min sektionsleder straks var blevet tilkaldt, så vi alle tre i fællesskab kunne have drøftet dette for mig særdeles vigtige spørgsmål på højeste sted.

Jeg henvendte mig derfor til denne leder, som svarede, at jeg jo engang havde en dødsbosag, som var trukket meget ud, hvilket var for dårligt. Der faldt ingen øvrige kritiske bemærkninger, hvilket jeg heller ikke havde forventet,

idet lederen ikke tidligere havde fremsat sådanne. Da der ikke blev taget skridt til at ændre noget, selv om jeg fortalte, at det jo netop havde været en yderst speciel sag, som lederen selv dengang havde været vaklende overfor, var jeg klar over, at min ansøgningschance var borte. Der blev heller ikke bagefter åbnet mulighed for en ny vurdering, men jeg blev heldigvis ikke – og heller ikke senere – sat til andet arbejde.

Enhver leder burde vel, i overensstemmelse med almindelig ledelsespsykologi, have undersøgt alle vitale sider i personalessager, inden den endelige afgørelse blev truffet. Også for derved at præcisere sin egen ansvarlige deltagelse ved direkte ledelse med samtidig mulighed for at vurdere sine ledermedarbejderes kvaliteter og ud fra dette at blive mere kompetent til at bedømme og stimulere alle sine medarbejdere i deres daglige arbejde og således være med til at udnytte ligevægten mellem aktuelle udfordringer og præstationer til fælles bedste.

Jeg var selvfølgelig spændt på, hvorvidt jeg frem over kunne gøre mig forståelig under mine samtaler, som jeg havde flere af hver dag. I et tilfælde havde jeg en kunde, som talte på nogenlunde samme måde som mig, og når jeg svarede ham, syntes jeg at kunne skimte et mistænksomt udtryk i hans øjne, som om han tænkte på, om jeg efterabede ham. Jeg var lidt betænkelig ved situationen, men slap da uden ubehageligheder. Selvfølgelig kunne jeg godt se det komiske deri, og jeg morede mig da også sammen med mine kolleger, som således var med til at holde gejsten oppe hos mig.

Dette efterår blev et meget mørkt kapitel for os i sektionen, idet vi fik den store sorg at miste en kollega, som for os

havde udvist en venlig og omgængelig optræden. At han også passede sit arbejde dygtigt og flittigt, var også indlysende for os, som omgik ham på nært og forståeligt hold. En god kammerat, som vi, der kom ham ved, altid med glæde vil huske.

Aktion Oprævning

I overgangen 1992/93 blev der forberedt en udvidelse af kreditbegrænsningssystemet (Aktion oprævning) med ikrafttræden den 1. april 1993. Af denne grund blev der afholdt et kursus med gennemgang af det, som skulle ske, idet EDB-systemet herefter skulle udskrive varselsskrivelser vedrørende alle generelt aktuelle virksomheder, men disse skrivelser skulle først tilsendes de respektive regioner til bedømmelse, idet regionernes forebyggende restance nøje skulle iværksætte en undersøgelse, inden udsendelse blev foretaget.

Efter iværksættelsen af det nye steg vores arbejdsbyrde så meget, at der ikke umiddelbart var kapacitet til at klare det, og derfor fik jeg hen ad vejen udvirket, at der blev tilført en yderligere medarbejder, som blev OA Kirsten Philipsen, der med meget stor interesse gik i gang med arbejdet. Med sin venlige og meget omgængelige væremåde, samt dygtigheden til at sætte sig ind i de for hende helt nye ting, blev hun en meget stor hjælp for mig. Ikke kun som hjælper, men også efterhånden med stor selvstændighed i arbejdet med de hende tildelte opgaver, og på grund af hendes udviste store interesse for det regnskabsmæssige fandt jeg stor glæde ved at fortælle så meget som muligt i de

givne situationer. Vi arbejdede utroligt godt sammen, og det er for mig en stor glæde at tænke tilbage på denne tid – også med hensyn til faglig hyggesnak om morgenen ved påbegyndelse og tilrettelæggelse af strategien vedrørende arbejdet med dagens nye virksomheder. Ja, Kirsten havde virkelig flair for dette arbejde.

Ind imellem kunne Kirsten og jeg lave specielle aftaler med virksomheder, som nok viste vilje til at efterkomme vore ønsker om at betale, men som alligevel på en måde var at betragte som værende så risikobetonede, at vi ville være helt sikre på, at de betalte deres gæld på en nærmere aftalt dato.

I dag - i skrivende stund år 2005 - er det jo så moderne at sige "noget for noget", men det gjorde vi altså også

dengang, idet vi efter nærmere drøftelser med visse virksomheder meddelte dem, at hvis de indbetalte det skyldige beløb en bestemt dato senest klokken 15.00 på regionen og straks derefter foreviste kvitteringen for os, så ville vi i denne omgang ikke udsende en varselsskrivelse. Vi gjorde samtidig virksomheden opmærksom på, at der ved næste misligholdelse straks ville blive afsendt en sådan skrivelse med det til følge, at der ved en ny for sen betaling derefter uden videre drøftelse ville blive foretaget en kreditbegrænsning.

På denne måde kunne vi i mange tilfælde undgå i første omgang at foretage alvorligere skridt til videre foranstaltninger, og det var jo det, som var formålet med det forebyggende arbejde. En enkelt dag mødte der så mange op ved 15-tiden,

Ved det sidste skrivebord. Hvidovre, april 1994.

at der måtte åbnes en ”kasse” yderligere for at klare ekspeditionerne hurtigst muligt. Funktionschefen var ikke specielt glad derfor, men han forstod vores tankegang og bad os smilende om en bedre ”fordeling” af disse kunders indbetalinger, hvilket vi så gjorde.

Som omtalt tidligere var det for mig en fast rutine at planlægge næste dags arbejde, og det gjorde Kirsten også, så vi havde godt styr på dette i fællesskab. I de pressede situationer havde vi ofte på mit mødebord omkring 20 skemaer liggende, som vi dog ikke forventede at kunne klare fra den ene dag til den anden, idet der kunne opstå andet, som også skulle passes. Her kom den materielle registreringskontrol stærkt ind i billedet tillige med visse forhold vedrørende punktafgiftsregistreringer. Ofte var det således, at de registreringer vi havde fået fra VIRK-registeret ikke kunne gøres færdige fra den ene dag til den anden, hvilket kunne medføre nogle mindre gnidninger mellem os og VIRK-registeret, men som dog ikke gik ud over det gode samarbejde. Flere af dem var jo mine tidligere samarbejdspartnere fra det gamle VIRK-register. Heldigvis – og vi fik af og til også et godt grin sammen.

Efterhånden blev det således, at vi til materiel registreringskontrol kun fik nye virksomheder med henvisninger, genstartere, virksomheder med specielle hæftelsesforhold samt registreringer med ønske om forkortet afregningsperiode (eksportvirksomheder). Af særlige virksomheder kunne der være tale om andelsselskaber, kommanditselskaber, 10-mands anpartsselskaber og foreninger.

I specielle tilfælde fik vi også anmeldelserne fra nye aktie- og anpartsselskaber

forelagt, idet der efterhånden blev åbnet mulighed for, at vi kunne undersøge den anførte direktørs eventuelle tidligere forhold og ud fra dette tage stilling til, om forebyggende arbejde skulle iværksættes. Se det var en gavnlig stramning, som jeg og flere ofte havde efterlyst.

Efter aftale med restancesektionen fik vi derfra løbende udprintede lister vedrørende virksomheder med meget store afgiftstilsvær, som måske ikke umiddelbart var egnede til forebyggende arbejde, men hvor man alligevel efter deres betalingsmønstre kunne udlede, at det kunne få en gavnlig effekt, hvis de blev bearbejdet yderligere.

Den pågældende foged stod for udsendelse af tilsigelser, medens jeg telefonisk drøftede situationen nærmere med virksomheden, som jeg bad om til udlægsforretningen at medbringe de sidste to årsregnskaber og eventuelle budgetter. Jeg ville så være til stede under denne forretning og foretage en meget hurtig analyse af disse regnskaber på et af mig fortrykt ark, medens fogeden klarede udlægget.

Undervejs kunne jeg så vurdere skyldners økonomiske kapacitet og sammenligne de regnskabsmæssige aktivers størrelser med det af skyldner nu oplyste, således at fogeden derved fik en mulighed for bedre at kunne bedømme grundlaget for sit udlæg i ubehæftede aktiver. Ved godt samarbejde fik fogeden, som regel Preben Helholt, og jeg meget udbytte deraf.

Efter udlægsforretningen, som jeg ikke blandede mig i, drøftede skyldner og jeg på mit kontor så forholdet mere indgående, idet vedkommende samtidig blev orienteret om vore sanktionsmuligheder.

Alt efter forholdene, og efter eventuel uddybende regnskabsanalyse, tog jeg stilling til, om der skulle arbejdes videre med virksomheden. I visse tilfælde, hvor det ikke var lønsomt fortsat at bearbejde en skyldner, kørte fogeden strikt det videre forløb. Da de fleste af de øvrige virksomheder hurtigt faldt på plads uden yderligere forebyggende arbejde, var det for mig en stor glæde at være medarbejder på dette vigtige arbejdsområde, der endvidere var særdeles spændende og meget interessant med kontakten til de mange virksomhedsledere og deres vidt forskellige fundamenter.

Medarbejdersamtale

Hen på året 1993 blev jeg indkaldt til medarbejdersamtale med min funktionschef. Proceduren vil jeg ikke omtale her, men kun bemærke, at vi på bredt plan fik drøftet hele mit forløb ved dette tjenestested, og at funktionschefen derved fik indblik i ting, som han ikke var helt klar over i forvejen. Da samtalen blev ført i en yderst venlig og ærlig atmosfære, med Toms åbenlyse indblik i psykologi som grundlag, kunne jeg kun være meget tilfreds med denne samtale, og jeg fik endnu større tillid til ham. Bagefter var det en fornøjelse for mig at sammenligne resultatet med min gode bedømmelse fra 1982, som den i det store og hele var i overensstemmelse med.

I november 1993 blev medarbejderne i ToldSkat orienteret om en attraktiv fratrædelsesordning, som - på visse betingelser efter ansøgning - ville kunne opnås af 75 ansatte på landsplan med virkning fra visse datoer i det efterfølgende år. Da jeg efter omstændigheder-

ne gerne ville træde tilbage og fandt, at denne ordning passede på mig fuldt ud, afleverede jeg et begrundet ansøgningskema til regionen, hvorefter jeg fik mit ønske opfyldt.

Selvfølge sagte jeg ikke mit tempo ned - tværtimod. Jeg prøvede på, at ordne de forskellige ekspeditioner på en mere hensigtsmæssig måde og forklare de mere snørklede administrative bestemmelser for den til sektionen tilførte nye efterfølger, der fortsat skulle have Kirsten som medhjælper.

Min sektionsleder søgte for øvrigt på dette tidspunkt over i en anden sektion og fik således ikke ansvaret for at prøve på at være med til at oplære en ny i mit arbejde.

Jeg nåede til allersidst at få en oprykning til lønramme 27.

Afsked

Så lige pludselig var jeg nået frem til at skulle tilrettelægge min sidste dag på regionen den 6. maj 1994, som jeg også havde bestemt mig for skulle præges af

Et tænksomt øjeblik inden afskeden med ToldSkat. Hvidovre 5. maj 1994

min 60-års fødselsdag den 22. maj. Jeg kunne ellers ikke rigtig fejre denne dag med kollegerne, idet jeg skulle tage min ferie fra den 6. maj og indtil den 30. juni, som var min egentlige fratrædelsesdato. Det var da for mig noget trist, da jeg den 5. maj om aftenen i dejligt solskinsvejr stillede mig ud på altanen på 7. etage på Stamholmen og skuede ud over distriktet.

Jeg havde lige ordnet borddækningen i de lokaler, hvor min reception og den efterfølgende fest for udsøgte kolleger skulle afholdes næste dag. Mine tanker gik tilbage til min mødedato i juli 1958, hvor jeg da mødte op på en lignende dejlig solskinsdag for at begynde som toldpakhusbetjentaspirant. Det var en lang stillingsbetegnelse, hvilket man egentlig ikke kan sige, at mine år i offentlig tjeneste blev, hvis man sammenligner med mange andre kollegers tjenestetid.

Afskedsreceptionen startede den 6. maj 1994 kl. 10.00, hvor de mange deltagere blev vartet op af Inger Kristiansen og Lone Nielsen, der også havde stået mig bi med forberedelserne, så alt var klar til, at jeg kunne byde velkommen. Derefter holdt jeg en lille tale, som lød således:

”I et menneskes liv findes der adskillige mærkedage og skillepunkter. Jeg er nu nået til det sidste punkt her i tjenesten, og jeg vil gerne i denne stund sige tak til alle jer, som er mødt op ved receptionen for at sige farvel til mig, og jeg sender samtidig en venlig tanke til de kolleger og venner, som ikke har kunnet være med her. Jeg ved godt, at nogle af jer i de sidste dage har sagt: ”Bare det var mig, der kunne gå på pension”. Men efter, at jeg havde mindet dem om, at

hvis vi skulle bytte, så ville det jo også medføre, at vi byttede alder, ja, så var det som om, at deres blikke blev lidt fjerne – og måske også noget alvorligere – for det sidste havde de slet ikke tænkt over. Jeg ville godt have byttet. I min tid er der sket store omvæltninger – og det vil sandsynligvis også fortsætte fremover. Det, der for mig synes at være glædeligt, er, at samarbejdet på tværs af personalekategorierne er blevet forbedret, og at det har været en styrkelse for hele arbejdspladsen såvel internt som eksternt. Det tror jeg, at vi alle har lært meget af – og ikke mindst mig selv. Jeg vil her på denne dag ønske

Afskedsskål 6. maj 1994.

alt godt for jer alle og håbe, at I alle får en rigtig god fremtid. Hvis nogen af jer føler, at jeg er kommet til at træde jer over tærne, håber jeg, at det kan tilgives mig. Intet menneske er fejlfrit. For mig har det været en dejlig tid – trods alt – med adskillige udfordringer på godt og ondt, men hvor det gode har været langt i overtal. Tak til alle nuværende og tidligere samarbejdende kolleger og venner”.

Derefter holdt funktionschefen, Tom B. Nielsen, en positiv tale for mig, idet regionschefen var optaget andet sted.

Anette Albrechtsen, der for øvrigt var en af de meget positive unge, som havde været til oplæring hos mig, repræsenterede lokalforeningen og fandt (heldigvis) lejlighed til at sige nogle smukke ord og sluttede med at fokusere på, hvem regionen mon frem over skulle have som fodboldmålmand ved vore store idræts-sammenkomster nu, hvor den gamle målmand forsvandt. Lad mig tilføje, at jeg da heldigvis fik lov til at deltage på sportspladsen nogle år efter min fratræden, og at det var en stor glæde for mig igen at være sammen med nogle af de kolleger, som jeg holdt så meget af.

Det er for resten rigtig – afskedsfesten sluttede først næste morgen ved 7-tiden, men forinden havde der været høj stemning med gode grin og høj latter, og et par festlige sange forfattet af ”Kramperne m. flere” havde været med til at sætte stemningen helt i top. Den sjoveste af gaverne var en oppustelig blanding af en sælhund og en rigtig hund (den havde da fire ben og en kort hale) til brug i vores swimmingpool på landet. Hver gang jeg ser den anvendt, mindes jeg med stor glæde min dejlige afskedsfest, hvor deltagerne må have hygget sig godt, for ellers var de sidste vel gået hjem længe før.

Her et par enkelte vers, som jeg holder meget af:

*En gang for meget, meget, meget længe siden
i Sindal trådte Frode sine barnesko.*

*Og herfra startede hans karrieres gliden
imod et otium, som kun ka` blive go`.*

*Man må jo sige, at du ikke spildte tiden
fra disken-springer du til tolderassistent -
med flid og ildhu har du høstet megen viden,
som du har øset af – herfor du ej bli`r glemt.*

*Glemmer vi –
så husker Frode hvert et ord.*

*Glemmer vi –
så har det hidtil intet gjort.*

Nu er det slut med den luksus her.

Nu skal vi tænke – og huske mer’.

*Det bli`r svært, at miste denne ”elefant”,
der med sin hukommelse os tryllebandt.*

Hver detalje har han husket – og fortalt.

Husker vi – at takke for alt ???

Og hvad vil jeg så gerne huskes for? Ja, dét, der står i de to vers, kan jeg selvfølgelig kun være glad for at læse – endda meget glad for – men efter min mening ligger der vist en del ”skamros” deri. Jeg synes egentlig, at jeg helst vil huskes for, at jeg oftest forsøgte at gøre min tjenestepligt med et rimeligt godt humør i den travle hverdag.

Og hvad er jeg så tilfreds med? Jeg er glad for, at der aldrig nogensinde har været rettet sagligt begrundede klager imod mig, og at jeg derfor vil mene at have den for mig så vigtige tjenestemandssære i behold. Synd at denne ansættelsesform mere eller mindre er på vej ud.

Når jeg i dag er på besøg i Rødovre og fra en 7. sal dér skuer frit ud over hele det gamle københavnske distrikt, kan jeg ikke lade være med at mindes alle de timer, som jeg har tilbragt under dette himmelstrøg sammen med gode kolleger, hvoraf adskillige nu desværre for stedse er borte. Sådan går det jo os alle efterhånden, men så længe der endnu er tid dertil, er det en glæde for mig at mindes den svundne tid, som før var en stor del af mit liv og fremtid, men som nu svæver rundt på nostalgis vinger.

Jeg har fortalt mine oplevelser så ærligt som muligt - såvel tjenstligt som følelsesmæssigt - på godt og ondt, hvor det gode var det fremherskende. At mine specielle oplevelser så af og til før har givet mig søvnløse nætter, er vel forståeligt, men så er det en opmuntring i dag at tænke tilbage på de gode tider og bl.a. glæde mig over mit festlige 25-års jubilæum med hyggeligt samvær med de indbudte gode kolleger og over mine ledes gode taler, som jeg kan genopfriske ved at høre min kassetteoptagelse fra denne mærkedag.

Jeg vil her sige tak til de læsere, som har fulgt med mig på min vandring igennem min tjenstlige fortid, som flere måske kan nikke genkendende til.

Lad mig slutte det hele med Olfert Ricard's: "Man husker, hvad man har lært - og erindrer, hvad man har oplevet".

Stempler til spillekortbeskatningen

En kommentar af Kurt Pedersen

Zise nr. 2-3/2010 bragte en spændende artikel af Hans Jørgen Hinrup om spillekort og deres beskatning gennem tiderne.

På side 75 rejser artiklens forfatter et spørgsmål om et særligt toldstempel, der både i udformning og farve afviger fra de sædvanligvis benyttede stempler. Stemplet er placeret på et sæt spillekort (ruder es), der er udgivet i forbindelse med Verdensudstillingen i New York i 1939 og sandsynligvis solgt fra udstillingens danske pavillon. Udover det afvigende stempel undrer forfatteren sig også over, at der skulle være opkrævet en dansk afgift på et spil kort, der er solgt i USA. Måske har jeg løsningen på denne gåde.

En for længst afdød kollega forærede mig i sin tid et lille stempel, der havde været anvendt til afgiftsberigtigelse af spillekort. Stemplet er af messing, ca. 9 cm i længden, og selve stempelhovedet er monteret i et drejeligt kugleled, så man i forskellige vinkler kunne forsyne ruder es med stempelastrykket uden nødvendigvis at skulle adskille hele kortspillet. Stempelastrykket er nøjagtig identisk med stemplet på ruder es, side 75, bortset fra, at "mit" stempel bærer nummeret 87 i stedet for 107.

Jeg fik i sin tid oplyst, at stemplet havde været anvendt i rejsegodskontrollen, altså kontrollen med de indrejsendes

personlige bagage. Stemplet var emballeret i et lille cylindrisk træetui, hvor der i det ene rum var plads til stemplet og i det andet plads til en stempelpude med farve. Etuiet med stemplet indgik sammen med andre stempler, blanketter og rejsegodsreglementet i den rejsetaske, som grænsekontrollertolderen medbragte ved kontrol af rejsende, en kontrol der af og til kunne foregå langt fra toldkamrets eller toldkontrollens lokaler. Jeg kan som eksempel nævne, at rejsegodskontrollen i de internationale tog normalt foregik under selve togrejsen, efter at toget havde passeret den danske grænse, enten mellem Padborg og Fredericia eller mellem Gedser og København.

Hans Jørgen Hinrups kortspil er med al sandsynlighed ikke toldstemplet i New York men først ved en rejsegodskontrol et eller andet sted i Danmark. Placeringen af stemplet i kortets yderste hjørne tyder også på, at afstemplingen er sket under interimistiske forhold.

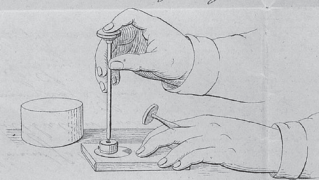
Skal vi gætte på et hændelsesforløb, kunne man forestille sig, at den besøgende som souvenir havde medbragt et antal af de omtalte spillekort fra Verdensudstillingen til brug som gaver eller til repræsentative formål. Rejsen hjem kunne være foregået med Hamborg-Amerika Linjen, der var en af den tids største aktører på Atlanterhavssejladsen. I Hamborg stiger den rejsende på eks-

*Del af anvisning
fra 1847 til
stempling af spillekort.*

Approved by the Managers of the Philadelphia Convention
of 1840. Dated:

1. *Waverley.*
2. *Col. Pitt Rivers' Journal of Repeating Submarine*
Exp. improved in the last number of the
3. *Col. Bull's of Salt.*
4. *Col. Rivers.*
5. *Col. Rivers.*
6. *Col. Rivers' of Salt.*
7. *Col. Rivers' of Salt.*
8. *Col. Rivers' of Salt.*

Thousands of pounds of sugar & sugar
baggas. I collected and bagged 2000 lbs. of sugar from
the sugar cane in the sugar field, and I sold it for
1000 lbs. of sugar. I collected and bagged 2000 lbs. of
sugar from the sugar cane in the sugar field, and I
sold it for 1000 lbs. of sugar.

[illegible]

Boganmeldelse:

Kaj Nykjær Jensen: Svendborg Toldsteds Skibe og Fartøjer 1837-1867

- Svendborg Museums Årbog 2010, 115 s.

af *Anders Monrad Møller*

Forfatteren fortæller i forordet om sit fund af en pakke skibslister på det fynske landsarkiv: "Det var næsten som at finde Nilens kilde." Og derefter begyndte han i sin tid hurtigt at øse af denne kilde med den foreliggende bog som resultat.

Først skal man dog lige have repeteret sejskibstyperne, hvilket besynderligt nok sker ved hjælp af tegningerne fra Krohns håndbog anno 1907, hvad der kan undre. For længere henne i bogen vises samtlige relevante typer da automatisk i kraft af det samtidige billedmateriale i form af skibsportrætter, der endda gengives i farver. Krohns fuldskibe og tremastede sletskonnerter er jo fuldstændig irrelevante for Svendborg i perioden 1837-1867, hvad forfatteren jo udmærket er klar over.

Derefter går det lystigt løs med statistiske behandlinger af nogle af listernes mangfoldige oplysninger om type, navn, hjemsted, læstetal, målebrevsdato, byggeår, byggested, hovedredere, køb/salg/forlis, skippers navn og borgerskab, mandskabets antal m.m.

Ved hjælp af listemateriale hentet andetsteds fra er der skaffet oversigt tilbage fra 1813, når det gælder den samlede tonnage og skibene fordelt

på størrelsesgrupper, og ved hjælp af omtalte pakkens indhold kan oversigten føres frem til 1867, da den store skibsmålings- og registreringsreform betød en overgang til nettoregistertons (ikke bruttoregistertons, som forfatteren skriver) og delvis, men kun delvis centraliseret registrering. Man får unægtelig indtryk af kraftig vækst fra omkring 1000 kommercelæster i begyndelsen af 1820'erne til mere end 7000 i 1867. Man kan notere sig, at flåden hjemmehørende ved Svendborg toldsted hurtigt blev provinsens største.

I det følgende koncentrerer bestandsanalysen til årene 1837-1867. En typeopdeling viser jagter og slupper som dominerende i antal, men med en kraftig stigning for skonnerternes vedkommende – disse blev tonnagemæssigt efterhånden helt dominerende. Fra side 24-62 gennemgås med eksempler og illustrationer de enkelte typer – både, kvaser, jagter og slupper, galeaser, skonnerter, skonnertribriger, brigger og barker. Her er alt, hvad hjertet kan begære af fornøjelige kurver og søjlediagrammer samt de nævnte, fortrinlige skibsportrætter. Dog kan det undre, at den forreste mast på den smukkeste af alle galeaser, Pro-

videntia, kaldes fokkemast – her vil et opslag i den ellers så meget benyttede marineordbog af Harboe fortælle noget andet.

Skonnerterne var helt overvejende tomastede og forfatteren søger med noget besvær at opretholde et skel mellem ”almindelige” skonnerter og skonnertribrigger. De tremastede skonnerter er repræsenteret ved tre meget tidlige eksemplarer. Man møder tidens kendteste provinsskibsbygmester, Lars Møller, i forbindelse med de fire første flotte brigger fra årene 1826-36 - de blev efterfulgt af et dusin i den følgende periode frem til 1866. Og sluttelig er der så periodens største skibe, de seks barkskibe, hvoraf den sidste, Ceres fra 1867, siden blev overtaget af Grønlandske Handel. Barken var i fart til 1926, så her kan der oven i købet illustreres med et fotografi.

Svendborg Tolddistrikt var ikke ensbetydende med Svendborg Købstad, hvad alle husker, så snart man nævner Thurø og Tåsinge, hvortil kommer Skårupøre og Strandhuse. Der er redegjort for fordelingen i distriktet ved hjælp af søjlediagrammer. Og endelig er efterhængt et afsnit om mandskabet, hvor materialet har givet mulighed for at angive den typiske bemanning af de enkelte typer i forskellige størrelsesgrupper, hvortil kommer et bud på den samlede bemanning af flåden, ca. 550 personer i 1837 stigende til knap 1100 i 1867 – det kan ses i forhold til Svendborg Købstads indbyggertal, der i 1840 blev opgjort til 3577.

Som det sig hør og bør, afsluttes bogen med noter, litteraturhenvisninger, arkivoversigt, et engelsk resumé og et appendiks med beskrivelse af grund-

materialet samt det, som forfatteren kalder den rekonstruerede skibsliste – en anden én ville nu nok understrege det konstruerede. Men der er altså tale om en alfabetisk fortegnelse over samtlige skibe med angivelse af type, hjemsted, læstetal, byggeår og byggested samt de år, de forekommer. Der er dobbeltgængere, for eksempelvis blev kvasen Ane Cathrine af Thurø solgt til Strandhuse, hvad der betød en ny indførsel. En såre nyttig form for register.

Så vidt så godt. Men der er ting, der undrer. Hvor i Landsarkivet ligger egentlig denne pakke med de dejlige skibslistes? Det fremgår ikke af arkivhenvisningen, men af teksten ses det ikke uventet at være Svendborg Toldkammers arkiv. Men hvorfor er dette materiale i sin tid udarbejdet? Hvad mon det skulle bruges til? Det mærkelige er, at forfatteren trods kendskab til de værker, der står på litteraturlisten, ikke har regnet ud, at dette jo er grundmaterialet til den officielle søfartsstatistik, publiceret i Statistisk Tabelværk. På hvert eneste toldkammer blev den lokale bestand af skibe og fartøjer hvert år gjort op. Mange steder har det været særdeles overkommeligt, men ikke i Svendborg, hvor antallet efterhånden kom over de to hundrede. Derfor dette store materiale, der så delvis bevarer ligger tilbage i toldkammerarkivet. Men der har eksisteret flere årgange end de foreliggende fra 1837, eftersom den fortløbende statistik begynder allerede 1832 – men tallene for 1832 til og med 1836 kender forfatteren ikke! Årsag: Fra fundet af Nilens kilde til den store øsen af samme har der ikke været tid nok til at sætte sig grundigt ind i den angivne litteratur!

Men det er klart, at de opgørelser fordelt på størrelsesgrupper, man år for år fra og med 1832 finder i Statistisk Tabelværk for hvert eneste toldsteds vedkommende, naturligvis kun giver et tørt skelet, og det er trist, fordi statistikerne siden smed deres grundmateriale væk. Så det er lykkeligt, når originalmaterialet, som her, er bevaret i toldkammerarkivet. Men det er nu ikke helt så enestående, som forfatteren i forordet giver udtryk for.

Indholdsfortegnelse

Frode Bang:

Distriktstoldkammer 3 (Sydvest)

/ Region Hvidovre s. 5

Kurt Pedersen:

Stempler til

spillekortbeskatningen s. 35

Anders Monrad Møller:

Svendborg Toldsteds Skibe

og Fartøjer 1837-1867 s. 37